

URAKAT KÜLÖNÖSEN ÉRDEKLŐ CZIKKEK, KERTÉSZ és EISERT

Pesten, Dorottya-utca, 2. sz., a „magyar király” című szalbotával szemközt.

Dohányvágó-gép.

Hosszú kísérletek után, sikerült egy dohányvágót szerkesztetni, amely tökéletesen vasból készült s melyvel kényelmesebben lehet a dohányt csempegővel összekötni, vagy magyarmódon kockára vágítani. Darabja 13 ft 50 kr.

Törökdohány-szelece.

Különböző méretű, hosszú, keskeny, selymes, a dohány nedvességét fokoztatás szerint szabályozni lehet. Dar. 3 ft 80 kr.

Narguillierek.

széles, a jelenleg oly annyira kedvelt dohányszalbotákkal, melyeknél a füst vízen határolva, kényelmesebben lehet a dohányt tartani, keskeny, selymes, a dohány nedvességét fokoztatás szerint szabályozni lehet. Dar. 3 ft 80 kr.

Dohányzó-készletek.

Egyesetemes készlet, hollandiakkal tájékozott, három szivar- és egy cigaretté-szopokát tartalmazó, díszes dobozban, darabja 5 ft 60 kr. Dohányzó-szopokát, díszes fából s még gazdagabban és sokféle dohányszalbotákkal, különösen alkalmasak, 4 ft 80 kr, 7 ft 50 kr, 8 ft 75 kr. Cigaretté-készlet, kisebb és nagyobb tájékozott, dohányszalbotákkal, különösen alkalmasak, 4 ft 80 kr, 7 ft 50 kr, 8 ft 75 kr. Mobil-gyújtószar, egy szivarszopokát, kanócot és gyújtókat tartalmazó kis asztali tok 1 ft 50 kr.

Törökdohányzó-készletek.

utrá és kirándulásokhoz igen alkalmas, két szivarszopokát és dohányszalbotákkal, különösen alkalmasak, 4 ft 80 kr, 7 ft 50 kr, 8 ft 75 kr.

Dohányzó-sétabotok.

szivarszopokát, különösen alkalmasak, 4 ft 80 kr, 7 ft 50 kr, 8 ft 75 kr.

Legjobb szebbeli gyufatartók.

Pakfömből, szilárdan készülő, minden egyes darab csögnikkel ellátva, a legnagyobb szebben is használhatóak.

Angol szivartárak.

sárga patent-bőrrel készítre, vállba akasztható szíjjal, utrá és kirándulásokhoz igen alkalmasok, 25 darab 3 ft 30 kr, 50 darab 4 ft 40 kr és 75 darab 5 ft. Szintén ilyen különféle nagyságú szivartárak 1 ft 50 krtól 4 ftig.

Zsebbeli szerszámok.

igen eszlovak, kenyér- és ollókat, körömtesztőt, fogvájót, fülkanálkat sat. tartalmazók, szaruba 2 ft, 2 ft 60 kr, teknőboka-héjba 2 ft 50 kr, 3 ft 40 kr, 4 ft és 5 ft 50 kr, gyöngyházba foglalva 2 ft 60 kr és 2 ft 50 kr.

A jelenleg oly olcsó postai vitélber lehetőségei tevé, a kívánt tárgyakat gyorsan, csekély költség és utánvét mellett elküldhetni, ügykezetünk órányul, levelel megbízásoknál, a belénk helyezett bizalmat, a rendelvények gyors és pontos eszközése által megérdemeln. Még nem felelő tárgyak visszaküldhetők.

Kitünő Lefauchaux-revolverek.

Marok-revolverek sinák és vésetek 10 ftől 20 kig. Mignon-szebbeli revolverek sinák 15 ft. Sima járószárnyú revolverek 7 mm. 17 ft, 9 mm. 18 ft, 12 mm. 20 ft. Szintén ilyenek, minden egyes alkalmatosság kovacsolt acélszálból, minden egyes darab pontosan beléve s csögnikkel ellátva, 7 mm. 24 ft 50 kr, 9 mm. 26 ft, 12 mm. 27 ft 50 kr. Finomabb kiállításuk, szép vésetekkel, arany és ezüst berakattal, ébenfa, előfántosant agyakkal sat. 23 ft-től 50 ftig. 10- és 12-lövetű revolverek, különböző kiállításuk 40 ftől 60 ftig. Zsebbeli pisztolyok egyes-egyes pára 2 ftől 10 ftig. Kétszörösök 5 ft 60 krtól 15 ftig.

Lefauchaux Percussiósi egy-csővű két-csővű vadászfegyverek dús választékban.

Flobert-féle szoba-pisztolyok és puskák.

a kiváló nem durranó, szintén s szobában mint a szabadban, igen kellemes mulattal párosul gyakorlathoz a csöglővesben igen ajánlandó, kisebb pisztolyok darabja 9 ft, nagyobb pisztolyok darabja 13 ft. 50 kr. Puskák madarakra is használhatóak. 6 mm. 19 ft, 9 mm. 21 ft. Töltények száza 6 mm. golyóval 85 kr, 9 mm. golyóval 2 ft 85 kr, 6 mm. sörrettel 3 ft, 9 mm. sörrettel 5 ft 50 kr. Vasból készült cséltábla, töltető moszárral és kinyitó bolhóccsal, dbj 9 ft 80 kr.

Vadgyűrűk.

vagyis az ugynevezett „éjtemenke” a mellényzsebbel, melyek megtámasztás esetében igen használhatóak, mindig magánál hordható védőfegyvert képeznek, öntött vasból 55 kr, acélszálból 1 ft 50 kr, díszesebbek bőrtokban 1 ft 50 kr.

Francia órák.

36 óráig járó művel s ezérhető felkötővel, mely minden kívánatos órában éles, csengő hangon ébreszt, egyes alakjánál fogva pedig útközben is használható. Darabja 6 ft 50.

Kerti fecskendők.

(angol patent), bármily viadélynem mindentől előkészületek nélkül használhatóak, egyszerű használati módjuk s erős hatásuknál fogva meglepő. Kiseb bek 10 ft. 80 kr, nagyobbak 16 ft 50 kr.

Rugany eső-öltönyök.

kicsiny közép nagyok 10 ft 75 12 ft 50 13 ft 50 15 ft 50 18 ft 25 19 ft 50 16 ft 85 19 ft 60

Zsebbeli pénztárca.

(angol patent), sárga patentbőrrel, szilárdan készülő, apró és papírpénzeket használható 2 ft.

Angol nadrágtartó.

sárga patentbőrrel, minden varrás nélkül, s enélőfogva igen tartósan készülő 2 ft 30 kr.

Gazdasági lámpások.

törös és tűz ellen mentesek, olaj-lámpákkal, kicsinyek 1 ft 90 kr, közepeserűek 2 ft 65 kr, nagyok 3 ft 40 kr.

Kitünő látcső.

közép nagyságú, 3 kivonással, külseje chagrin-bőrbe foglalva, kirándulásokhoz és utrá igen ajánlandó, darabja 7 ft 50 kr.

Pest, május 16-án 1869.

Előfizetési feltételek: a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: Egész évre 10 ft. — Fél évre 5 ft. — Csupan Vasárnapi Ujság: Egész évre 6 ft. — Fél évre 3 ft. — Csupan Politikai Ujdonságok: Egész évre 5 ft. — Fél évre 2 ft. 50 kr.

Hirdetési díjak, a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságokat illetőleg: Egy négyeser használt pott sor vagy annak helye egyszeri igtatásnál 10 krba, háromszori vagy többszöri igtatásnál csak 7 krba számítatik. — Kiadó-hivatalkunk számára hirdetésnyeket elfogad Bécsben: Oppelik Alajos, Wollzeile Nro. 22. és Haasenstein és Vogler Wollzeile Nro. 9. — Bélyeg-díj külön minden igtatás után 30 krajczár.

Szemere Miklós.

Régi ohajtásunknak, s azt hiszszük, olvasóink régi várakozásának is teszünk eleget, midőn legkedveltebb dalköltőink egyikének, lapunk legszivesebben látott munkatársának, a foghatlan kedélyű Szemere Miklósnak arcképét mutatjuk be. De a kedélyes (és tegyük hozzá: szeszélyes, — lehet-e költő a nélkül is?) költő túlszerénysege állt eddig utunkban, ki több rendbeli felkérésünkre rá sem hallgatott, s ha most is, tudtán kívül tett lépésünkért neheztelést találnok magunkra vonni, legyen annak bizonyossága, hogy még az ő kedvénél is előbbre tartjuk olvasóink ohajtását.

Mint a Kölcseyek a hét vezér egyikétől, Undtól, — úgy a Szemere nemzetség azok másikatól, Hubától származtatja magát, egyenes vonalban. Béla király névtelen jegyzője maga írja: „Hubának eszes fia Szemere.” E jellemvonás, ugy lát-szik, fentartotta magát nyolcz századon át; bár a család, mint történelmünk bizonyítja, az éznek nem azon nemével volt megáldva, melyet eszélyességnek neveznek, s mely a jó szerencsének és kedvező körülményeknek saját hasznára és önérdelkeire kizsákmányolásában áll tulajdonképen. Az egész nyolczszáz év alatt egy Szemere-ről tudunk csak, ki az ország zászlósa közt ült, mint tárnokmester Nagy Lajos korában. Bertalan, korunkban, miniszter volt ugyan, de miniszternek lenni nálunk hazafi áldozat, sőt önfeláldozás és nem a haszonlesés dolga; s ő kincsek nélkül lön bujdosóvá és keserű kenyerét ette a száműzetésnek, megtört lélekkel csak halni jöhetvén vissza honába.

A névtelen jegyző jellemzése az eszes Szemeréről más értelemben veendő hát, s valóban e nemzetség az ész nemesebb tehetségeivel tündökölt nemzedékről nemzedékre. Korunkban három jeles író támadt belőle: Pál, Miklós, Bertalan; ez utóbbi még nevezetesebb mint politikus és államférfi, de neki is az irodalom volt első választott mezeje s előkészítője az államférfi pályára. Pál, mint költő kevés, de szép izlésről tanuskodó művel tünt ki, mint aethetikus Kölcseyvel együtt egypár nevezetes folyóiratával hatott nyomosan, legtöbbet azonban társadalmi uton tett, mint egy irodalmi kör központja, késő öregségeig alig levén író, kit nem ö üdvözölt volna az irodalom küszöbén vagy vezetett volna be a szent berekbe s bátorított és buzdított volna első lépésin. Mint gyűjtő s rendkívüli érdemeket szerzett, s a Szemere-tár, most a pesti protestans főiskola birtokában, bár — fájdalom — elrejtve még tömérdek kincset, levelezéseket s egyéb irodalom-történeti anyagot tartalmaz.

SZEMERE MIKLÓS.

Fejedelmi Huba utódai, mint épen Bertalan írja „Atyám emlékezete” című szép dolgozatában, „ugy lát-szik, mindenkor azon nagy, nemzeti, szabad elveknek valának bajnokai, melyek megbuktak, vagy mivel már későn, vagy mivel még korán jöttek. Isteni végzettől kimért sorsuk az lön a nemzet családai közt, a mi nemze-

Szóval, míg más nemzetségek saját fényök s vagyonságuk emelésére tudták a zivataros idők fordulatait kizsákmányolni — a Szemere nemzetség a haza, az eszmék és az elvek mellett saját magára mindig legkevesebbet gondolt.

Szemere Miklós 1804-ben, június 17-kén született Lasztócson, Zemplénmegyeben, hol most is lakik, az atyai házában, melynek régi magyar szokás szerint, mint kiscsokfiu — örököse lön. Eleven ésk, nyilt elhívés és tisztá kedély valának örököl adományai.

Revolverek.

A t. cz. vidékiek és utazók személy-biztosítására ajánlhatom legjobb rendszer szerinti és jól kipróbált revolvereimet, melyekkel egy perez alatt 6 erős és biztos lövés tehető; ugyanannyi idő alatt pedig újra megtölthetők. Ily revolverek az önvédelemre minden eddig feltalált fegyverek közt legbiztosabbak.

Legnagyobb választékban nálam, következő árak mellett kaphatók u. m.

1 Revolver 6 lövéssel 7 millimetternyi	17 ftől 25 ftig.
1 " ismét nagyobb 6 lövéssel 9 millimetternyi	20 " 35 "
1 " ismét még nagyobb 6 lövéssel 12 millimetternyi	22 " 40 "
1 kisebbserű zsebrevolver (Faust-Revolver), mely zsebben kényelmesen hordható	10 " 20 "

Ezenkívül minden hozzátartozó tok és töltésekkel is szolgálhatunk.

Nem tetszés esetében a fegyver 14 nap alatt kicseréltetik.

Unschuld Ede,

fegyverkészítő és kereskedő Pest, váci-utca „a levélhez.”

494 (1-16)

Videkröli megrendelések a leggyorsabban utánvét mellett eszközöltetnek.

FÜGGÖNYÖK,

4 ft. 50 kr., 6, — 8, — 10, — 20 forintig.

Türsch F.-nél

Pesten, váci-utca 19-dik szám.

Hímzések, fehérnemű, csipke.

462 (3-3)

Titkos betegségeket

még makacs és üdült bajokat is ugy kóródában, mint magán gyakorlat folytán több ezer betegnek legjobbnak bizonyult mód szerint, sokszor a nélkül, hogy a beteg hivatásában vagy életmódjában gátoltnak, gyökeresen, biztosan és gyorsan gyógyít

Med. dr. Helfer Vilmos

Pest, király-utca 27. szám Medetz-házban, 1-ső emelet, délelőtt 7-9-ig, délután 1-4 óráig.

Díjazott levelekre azonnal válaszoltatlik, s kívánatra a gyógyszerik is megküldetnek.

501 (2-12)

a természetnek, melyek szelleme fővonásait tevék, melyeket mind e napig teljes mértékben meg tudott őrizni. Irataiból a 65 év, mely fölötté átsuhant, csak az életbölcséséget után vehető észre, mely bennük oly erőteljesen lengedez; de kedélyességök s ép humork után fiatalnak képzelnék az író, ki nyájas pajkosságát s szikrázó elmességét, a képzelődés ezerszínű, mindig változó s mindig egyformán szép kaleidoskopiában tündökölő szemeink előtt. Neki örök ifjúságot rendeltek az istenek, s tán sejté ezt, hogy nem sietett élni az ifjúsággal s költészete későn erő gyümölcsként készült, mintha mondaná: van még elég időm.

Kazinczy Ferencz, ki szintén Zemplénnel lakott, korán figyelmessé lón a hamar fejlődő ifjúra, kinek családjával különben is belső viszonyban állott, s ki olvasni, tanulni, az embereket és az életet megfigyelni szerette. Kazinczy, az izlés embere, az izlést akarván kifejtetni az ifjubarán, olvásmányait irányozta s figyelmét és kedvetét a külföld remekírói felé fordította; Göthe felé különösen, kinek munkáiban a tartalom és alak a legközvetlenebb öszhangban áll, azok annál fogva az izlés képzésére a legalkalmasabbak. Szemere belső élete s fejlődése azonban csöndben s a világ szeméitől elrejtve folyt. Szó sem volt még róla, hogy mint író fellépjen. Bár a köztet és irodalom sok jelesével személyes ismeretségben s barátságban állott, az ezekkel való surlódás sem bírhatta őt a nyilvánosság elé lépésre. Közeli ismeretségben állt Kölcseyvel és Vitkovich-csal, rokonságban Fáy Andrásval, s kétszeresen is Szemere Pállal, kinek első nejje, a Képlaki Vilma név alatt ismert kedves iróné (kiről Kölcseynnek melegen írott emlékezése „Vilma“ szól), valódi nevén Szemere Krisztina, testvére volt Szemere Miklósnak.

Kazinczy Gábor, bár sokkal ifjabb nála, volt föllépésére később a legnagyobb hatással. E tüzelők fiatal, ki nagybátyja Kazinczy Ferencz lelkesedését teljes mértékben örökölte, valamint előzeretétét a szép formák és az írói műgond iránt, — nem hagyott békét Szemerének s föllépésre sürgette a kitünő képzettségű, finom ízlésű s esztétikai készütségű férfit, ki addig csak egyes alkalmakra, vagy társadalmi s környékbeli eseményekre készített, többnyire humoros költeményeit engedte, természet szerint kéziratban, közölni a barátok s ismerősök kezén. Azokban is csillogott a szellem, szikrázott az izés s Szemere a környékben s megyében jó poétának tartott, mielőtt neve a legkisebb dal alatt is nyomtatva lett volna. Egyénisége a legkedvesebbek közű tartozott: jó kedvű vidám cimborá, igaz barát, nemes kedélyű ember, elméssége által a társaságok központja, kifogyhatlan adomázó és élcelő — meg anyai jogczim, mely ismérjék, szeressék. Műfordításokkal lépett föl, Göthe dalából s románczaiból. Oly földad, mely a leggyakorlottabb versírőt is kemény próbára teszi. Nem kevésbé lepte meg azért a műértő olvasókat a könnyűség s izlés, mely e fordításokon akkor, a harminczas években, előm-
lött. A költő is harminczas volt már, de dalából, melyekkel első föllépéseit gyorsan követte, oly fiatal, hajlékony, élénk, szeszélyes és pezsgő szellem szólott, minőt az első, boldog ifjúság aranyévein túl csak a választottak szoktak megőrizni. A természet élénk megfigyelése, a részletek tarkaságában az őszhang föltalálása, a festés zingazdagsága, a szellem, mely a külső vonások alatt nyilatkozik, az életelenség, mely a holt anyagot mozgatja, s azt teszi, hogy fű, fa, lomb éljen és nevesen: mind ez különös bájt s eleveniséget kölcsönöz Szemere természet-költészetének, mely a csupa leírások szűk köréből

kilépve, saját életvidor lelkének benyomását adja, s ugyanazokat költi fel az olvasóban is. Olvassa akárki azon költeményt, melyet Vörösmarty „Rosz bor“-ára viszhangul, a hegyaljai jó bor-küldeménynyel írt,* s mely egészen Göthe némely rhapsodiáinak élénk és gazdag szellemét lebelli, vagy olvassa a vadász- és erdei élet férfias örömeit s bájjait festő énekeit, s önkénytelenül az ő kedvelt körébe átváraszolva s élveibe merülve fogja képzelni magát. E nemü költeményei egyik legszebbike s általában irodalmunk egyik díszjele a *Kedvteléseim*, melyet a Nagy-Enyedű Albumból, mint tán kevésbé ismereteseit ma már, átvesszünk mai számunkba. — Szemere pajkos, szeszélyes dalai egy nálunk azóta is kevésbé művelt genre-t és pedig nagy szerencsével honosítottak meg. Kedélye és humora ezekben tetőz; majd egy elmés adomát ad még elméssébb elő; majd egy ferdeséget tesz neveltségessé; majd barátaival enyeleg, átsapva ilyenkor a komoly hangba is, s fölemelkedve a képzelet magas régióiba, a kifejezés ritka erejével és a festő nyelvekkel páratlan szerencsével. Ily műveket olvasva, s a humor erejétől majd vig, majd komoly hangulatba ragadtatva, az ember oly szívesen leleszi a kritikai szemüveget, s átadva magát egészen az élvezetnek, feleli az alkotás szabálytalanságait s a külforma olykori hiányait.

Az irodalom kívül is ugyanaz az ember Szemere. Jó férj és apa, s színtoly jó barát, a család körében s a társadalomban egyiránt vidám, éltező szellem. Háza látogatott, szüreti népeket és vigak, távoli barátok, írók, gyakran fölkeresték s ott feledhetetlen napokat, estéket töltöttek a lobogó pástörtűz s hamvadozó parázs szemléletében, a vidám tréfák, majd komoly beszélgetések, irodalmi s közügyi viták folytatásába merülve. Szemere a vidéken is központja volta szabadabb eszmék, az irodalom szeretete és pártolása, a haladási kérdések kedvelőinek. Ő élénk, tevékeny szellemével mozgatótt mindent, s bár hivatalokat a megyén sem viselt, vagy éppen azért, mert így függetlenségét minden irányban megtartotta, befolyása mindig tetemes volt és maradt. Társadalmi téren, kivált az irodalom érdekében, igen sokat tett. Mint az akadémia és a Kisfaludy-Társaság tagja, elismert tekintély volt az irodalmi ügyekben s szava határozó.

Most 65 éves. De szelleme még semmit sem vesztett rugókonyságából s hanyatlásnak legkisebb jele, sem nyoma rajta. A tűz még egész vidámsággal lobog, s tudjuk, ha majd lángja lelohad is, parázsát még soká fog izzani és melegíteni. —á—r—

Kedvteléseim.

(1846.)

Az én kedvteléseim... egyszerű örömek, Elzárt magányomnak mezei virágai. Az élet... gyümölcsfa; mit nyuljak magásra! Földig lehajolnak hozzám termő ági. En is barangoltam szerde e világban: Fénylő esernyőkben, tengeren, síkságon. A bolygó vándorból végre remete lett, Magas bérczek között, osergő patak mellett.

Felkapom vésőmet, s fúrom és faragom Hangos kúrtoimre vadászkepek sorát: Habzó szájjal s vadon repülő fülelkel Mint úzik ebeim a bérczek szarvasát;

* Vörösmartyak a bortermod vidékeken lakó tisztelői olvasván „Rosz bor“ című költeményét elhatározták, hogy legjobb burukból küldenek neki. Először az arad megyei szülőbirtokokból küldöttek Sároscy Gyula alkalmi költeménye kíséretében. Ezerből Joo János küldött három akót, mely küldeményhez Tékányi Béla írt kísérő költeményt; Tokajból Szemere Miklós a költeményt is maga írta; a somlai bort Zádor György (Stettner) barátja küldötte, az érmelléki a Tisza-füktől kapta, nevelőjük Szonyi Pál utján. — (Gyalui Pál Vörösmarty munkáinak írt jegyzetéből.)

Majd öreg kant metszök, görbe agyarakkal, Mint küzd az éhségtől ádáz farkasokkal; S most, leontott zergét sziklára terülve, S egymásra vijjongó ölyveket körülte.

De mindezekkel én lángolóbb öszönél Csátázom az erdő sűrű vadonában, S az elejtett vadak marezona fejéit Falamra függesztem kedvem nagy voltában; Lobogó tüzenél éji szelölönnök, Ingó nagy árnyak midőn fölmerednek, S a rémitő fejek mozogni látszanak, Ábrándos lelkekre gyönörő áraszanak.

Költészetem! te is bérczek virága vagy, Szirmaid mohos szirt tövében feszeltek, Téged a vadon mély csende, s lombja éjén Áttörő nap piros sugári neveltek, Forrással szonjas vad körme fakasztotta, Vadmészédszöngjét aggott tölgy csorgatta, A méhráj, lelkeket mely körülzárnálya, Odvából kizúdul gondolatnyaj.

S ha midőn bánat ér, vidor cimborák közt Viharzom át az éjt, míg künn fergeteg dül, Köztük, mint a holt szén égő szenek között, Elsötétült kedvem ujjonnan felpirul. Mit is buslakodjam! virít még a jelen: Édes bor, tüzes ló, mosolygó léányiszem; Még könnyen haragszom, még könnyen békelek, Gyűlöltem még a halál, édes még az élet.

Édes még az élet! viritő berkei Miattn könnyen türöm szurdaló tövisét, Hisz a vadász ügyis megszokta, hogy olykor Tövisék szakgassák vésznek tárt kebelét! S én nem is óhajtok mindig boldog lenni, Édesb: tövis után rózsikón pihegni, S miket én szakgatok, miket én kedvelek, Vadrózsák, a melyek mindenütt teremnek. Szemere Miklós.

A nyomorúság pítvarában.

„Egy lévita emlékiratai“-ból.

(Folytatás.)

Másnap későn este értünk be Bánfára. A városból már nem sokat láttunk, mert nem volt holdvilág s a csillagokat is eltakarták a sötét felhők. Kifárasztott, eltört bennünket a két napi ut egy nem igen kényelmes parasztszekeren, melynél kényelmesebbhez, az igaz, hogy nem voltunk szokva. En már álmos is voltam és apám is vágyódott lenyugodni. Keresztanyámékhoz hajtottunk tehát s zörgettünk, hogy nyissák ki a kaput.

Nagy sokára csoszogó lépéseket hallottunk és egy éles, sipító hang kérdezte tőlünk, hogy kik vagyunk és mit akarunk?

— Nem roszt járatham jövünk, — mondta apám, csak nyissa ki a kaput gygylemed.

— De hát kicsodák-micsodák mégis? Ilyen késő éjszakának idején csak nem nyitunk kaput mindenféle embernek.

— Hát Bálint János, tanító Ujtelekről, a tekintetes ur és asszonyok komája. Itthon vannak-e? Elhoztam megmutatni nekik a keresztfiukat.

A kapu elkezdett zörögni, az asszony benn morogni; mig nemi az előbbi nagy cikorgás-nyikorgás után kinyílt és mi behajtottunk. Egy alacsony, sovány asszonyka fogadott bennünket, jelenté, hogy a tekintetes urék még fenn vannak. Csak menjünk utána. Hátrafele azonban folytonosan gyanakodó pillantásokat vetett, mintha nem bízne egészen bennünk s attól fölne, hogy cimboráink a koci kasában vannak elbujva. A tornácokra visszafordult és azt kérdezte:

— Tovább mennek még ma?

— Ugyan már hogyan mennék és hová? — szolt hátunk mögül Gyuri, kire a sovány asszonyka folyvást gyanakodva és mérgesen tekintgetett.

— Miért ne? — mondta. — Nyáron éjjel szokott az ember járni. Különbén nincs is még valami nagyon késő.

Benyitottunk egy régi módi szobába. A mit csak láttunk, minden régi módi volt. A hosszú, festett asztal, a magashátú székek, a kartalan, alacsony bórkanapé és a két ember, a kik benn voltak. Mintha az egész szobát, ugy a mint van, lakostul, mindenestől itt felejtették volna azok, a kik vagy száz esztendeje éltek. Kereszt-apám, — egy csontos arcu, apró szemű, rövidre nyirt hajú ember — térden jóval alul éro sötétzöld kabátjában a mécs mellett ült és pörös elszomorodtam, mert édes anyám jutott eszembe.

Éjfél volt, mikor lefeküdtünk s másnap reggel kereszt-apám rekedtes hangja ébresztett föl. A kútnál majdan pörölt az alacsony, sovány asszonykára, ki azonban szintén nem maradt adósa és nagyban visszafelegetett neki.

Engem kézen fogott édes apám és vitt a kollégyiomba. Sohase láttam annyi házat egy rakáson, ilyen magas templomot és ekkora iskolát. Iszen itt ember ember hátán kell hogy álljon, különben miért volna két-három ablaka egymás fölött! Aztán ez a sok lármázó, ugráló, kiabáló, ordító, visító gyerek körülöttünk. Ezeket fenekelné ám még csak föl édes apámistenigazában, ha az ő keze alá járnának! Alig gyöztem magamhoz térni bámultomból a sok új dolog fölött, melylyel minden lépten-nyomon találkozunk.

Végre megálltunk egy faragott, festetlen ajtó előtt, melyen apám hangosan koczogatótt és bementünk. Ott találtunk az asztal mellett írva egy hosszú, fekete tógás, kis, kerek sapkás urat, ki egészen csupasz, kerek arcával, kis fényes szemével és szelid vonásaival olyan volt mintegy asszony. Ez volt a híres tudós nagy tiszteletű Aron József ur, a bánfai kollégyiom alapítója és ez időtájt direktora.

Édes apám megint alázatosan hajtogatta magát előtte és sokat beszélt deákl. A nagy-tiszteletű ur folytonosan inetegetett fejével, a mint ez szokása volt. Hallottam, hogy a méltóságos ur neve is előfordult a beszédben, mire a direktor ur nagyot bölintott és majdnem lekapta fejről a kis, kerek sipkát.

— Biz az szép, biz az szép, — mondta kereszt-apám. — Hát iskolába jöttél fiam? — Igenis oda jött. Szolgálatjára tekintetes komám uram, — felelt helyettem apám.

— No biz az szép. Deakos embert akar nevelni belőle?

— Az lenne a szándékom, ha odafönn másképp nem végeztek.

— Szép, szép. Hát vacsoráltak-e már? Ugy-e vacsoráltak? Hogyan tartottát volna ki ilyen későig. Tán a bubacsi csárdában?

— Nem biz ott, tekintetes komám uram. Hanem csak abból falatoztunk a szekerünkön, a mit hazuról hoztunk. Csak egy kis nyugó helyért kényörögnék.

Kereszt-apám szemléatomást megkönynyebhüll.

— No jó, jó. Lesz minden. Az a legokosabb gazdálkodás. A mi nélkül meglehet az ember, ne vegye meg soha. Hát te nem lehetél volna meg Böske asszony, búbos, komédiás fejkötőnél nélkül, mi? Valóságos maskara vagy benne. Hanem most komám-uramék-
nak ágyat hamar. Az új párnákat nem szikéséges lehozatnod. Minek? Ugy-e komám-uram, nem szükséges?

A régi módi óra tizenegyet kakukkolt.

— Tizenegy? Valósággal tizenegy. Az ám, csakugyan. Későn van, beszélt a csontos képi prókátor és sebesen járkált a szobában, mialatt hosszú kabátjának két sötétzöld szálnya csakugy röpködött utána. En aludni megyek, mert reggel jókor szoktam kelni. Csak maguk is nyugodjanak aztán le, komám-uraimék. Jó éjszakát, jó éjszakát!

Ezzel fogta az irományait és ott hagyott bennünket. A másik szobából sokáig hallottuk csoszogó, sebes lépéseit. Mi még egy kis ideig fenn voltunk és beszélgettünk kereszt-
anyámmal. Igazán nagyon jó asszony volt ő és különösen szeretett bennünket. Nevünk napjára mindig küldött valamit; ruhát vagy enivalót és a levelében, melyet édes anyá-
nak írt, kinek távolról rokona volt, keserve-
sen panaszkodott. Fiatal korában és akarata ellenére adták férjhez és annyi esztendő óta

nem tudott beletörödni sorsába. Nem volt gyermeke, a ki megbarátkoztatta volna ezzel, kereszt-apám csontos képével, apró szemével és csoszogó lépésével. Egész szerettel ciz-
rogatta most is arcomat, a minék én igen-
igen örültem; de mindjárt elszomorodtam,
mert édes anyám jutott eszembe.

Éjfél volt, mikor lefeküdtünk s másnap reggel kereszt-apám rekedtes hangja ébresztett föl. A kútnál majdan pörölt az alacsony, sovány asszonykára, ki azonban szintén nem maradt adósa és nagyban visszafelegetett neki.

Engem kézen fogott édes apám és vitt a kollégyiomba. Sohase láttam annyi házat egy rakáson, ilyen magas templomot és ekkora iskolát. Iszen itt ember ember hátán kell hogy álljon, különben miért volna két-három ablaka egymás fölött! Aztán ez a sok lármázó, ugráló, kiabáló, ordító, visító gyerek körülöttünk. Ezeket fenekelné ám még csak föl édes apámistenigazában, ha az ő keze alá járnának! Alig gyöztem magamhoz térni bámultomból a sok új dolog fölött, melylyel minden lépten-nyomon találkozunk.

Végre megálltunk egy faragott, festetlen ajtó előtt, melyen apám hangosan koczogatótt és bementünk. Ott találtunk az asztal mellett írva egy hosszú, fekete tógás, kis, kerek sapkás urat, ki egészen csupasz, kerek arcával, kis fényes szemével és szelid vonásaival olyan volt mintegy asszony. Ez volt a híres tudós nagy tiszteletű Aron József ur, a bánfai kollégyiom alapítója és ez időtájt direktora.

Édes apám megint alázatosan hajtogatta magát előtte és sokat beszélt deákl. A nagy-tiszteletű ur folytonosan inetegetett fejével, a mint ez szokása volt. Hallottam, hogy a méltóságos ur neve is előfordult a beszédben, mire a direktor ur nagyot bölintott és majdnem lekapta fejről a kis, kerek sipkát.

Miatán egy kutyabőrös nagy könyvből beírta, hogy mi a névem, ki az apám, hol születtem s több effléket, melyekre nézve mind én adtam neki — bár elég bátoratlan hangon — fölvilágosítást, új hajlongások között mentünk ki a szobából. Fölkerestük még a szeniort, egy alacsony, hanyaveti, karika lábú theologust, kinek már föl volt írva, hogy a konviktuson lesz ellátásom s a ki utasított bennünket, hogy a „vörös ökör“-nevű szobában van még hely számomra. Azután egymásra rakta karika lábait, föl-
zett a pókháló tetőzetre és büszkén bocsi-
zott el nem igen gondolva rá, hogy valamikor belőle épen olyan apa lehet, aki szintegy fogja egy karika lábú utódához vinni a fiát, mint az én szegény öregem engemet.

Kis batyumot elhoztuk a „vörös ökör“-be kereszt-apáméktól, körülnéztünk egy keveset a városban, azután édes apám haza indult.

Hányszor öleltem, hányszor csókoltam meg, bizony nem tudom; de nagyon sokszor. Gyuri is dörszölte a szeméit és sebesen elhajtott. En keservesen kezdtem sírni. Kereszt-an-yám, hogy megvigasztaljon, három szep körtét hozott; de az ur, ki észrevette a dolgot, kettőt visszavett belőle.

— Még elrontaná a gyomrát és megártana neki.

Körtémét harapálva neki indultam a városnak és ködörögtem egész nap. Noha életemben nem láttam nagyobb helyet Ujteleknél, nem nagyon bántam meg a csinos, sárga házakat, melyek között emeleletes akadt s a magas, tágas boltokat, melyeknek ajtajára egy-egy darab bőr vagy kék posztó volt szögezve. Kerestem az utat, melyen a szekér apámát haza vitte. Ismeretlen voltam; nem láttam rá. Végre is egy jó szívű, vén kofa mutatta meg. Itt járkáltam

azután könybe lábadt szemekkel nézve a kerékvágást, míg be nem esteledett. Akkor mentem haza a kollégyiomba.

— Jól kezdjük, fráter — fogadott egy vörös hajú vért diák, kiről szobánk nevet nyerte. Mindjárt első nap sötéttel jönni haza! Lám, lám. Hát majd később?

Szabadkozott nekem, hogy ezután világossal fogok mindig hazajönni; de ő nem is hallgatott rám, hanem összeránczolta homlokát és elkezdett gondolkodni. Majd fenn hangban beszélt magához és egy pislogó, ijedős, kis gyerek odasügött nekem csodálkozva:

— Deákl gondolkodik.

Harmadik társam, — egy parádés, pisze orru, uri gyerek, kinek ruháit nekem kellett tisztogatnom, — józti horkolással kísért a deák gondolatokat. Mécsesünk a nagy asztalon szomoruan pislogott, mintha ő is alig várná a dárdást, hogy elnyugodhassék. Mi is alig vártuk. Nehéz volt a fejnünk, szeretünk volna lefeküdni; de megmondták, hogy addig nem szabad, míg a dárdás meg nem néz bennünket. A szerzegő mécs lángja tanzoló árnyakat festett a pókhálós szögletű falakra s a pislogó kis fiu minduntalan ijeden kiáltotta el magát, mire a horkoló uri gyerek egyet morgott, egyet rúgott, egyet fordult és tovább aludt. Avén diák folyvást gondolkodott deákl. Végre a toronyóra kilenczet ütött, nyílt az ajtó s a folyosón láttuk világítani az idomtalan, nagy lámpást. Egy bozontos fej tekintett be kamránkba, egyet bölintott és ránk csukta az ajtót. Az uri gyereknek szerencséje volt, hogy ijedős társunk épen akkor ébresztette föl, mert a bozontos fej; a dárdás feje volt. Különbén az uri gyerekeknek talán nincs is mit félniök a dárdásoktól. (Vége követség.) Beöthy Zsolt.

Adalék a Martinovics-pörhöz.

VI.*

Kazinczy Ferencz jegyzete 1807-ből.

A sárospataki ref. főtanoda gazdag könyvtárában Kazinczy Ferencznek számos — még életében önmaga által beadott — kézírata van. Oda tette le többek között Gessner művei fordítását is, melyet még budai fogságában magyarított; e kézirat végére érdekjegyzetet függesztett, melyet úgy tekintetünk, mint a lapunkban közölt fogsági naplónak kiegészítő részletét.

A kézirat czíme ez: „Gessner Salamonnak minden írásai. Fordította Kazinczy Ferencz.“ I kötet. Budán, augusztus 14. 1795. fogságomnak 243. napján. Folio, 380. lap.

A végén levő jegyzet im ez:

„Budán, szeptember 13. 1795.

Széplalom, január 16. 1807. Két ezer háromszáz nyolevanhét napig tartott fogságom alatt, 14. december 1794. óta 1801-nek 28. júniusáig nem volt soha szabad írószerszámot tartanunk. Egyedül Budán nézték el azt, hogy inségünknek ezt az enyhülést adjuk, midőn hét rabtársaink fejké vétele után azok, a kiktől függünk, az emberiség mozulásait kezdték érzeni, már akkor tudtuk, hogy a külföldre visznek bennünket. En tehát azon könnyebben töltett idője jun. 11. óta 27. szeptemberig ezen munkára fordítottam, s hogy ki ne kopjak az időből, három órák reggel mindig fenn voltam és dolgoztam. A gondviselés megkoronázta szenvedéseinket, s nékem azt a szerencsét is engedte, hogy ezt magam bocsáthassam ki. Szünetem emlékeztetőre a kézirat az engemet is nevelt sárospataki iskola becses kincsei között tesz le. Maradjon ott s azokban, a kik azt látni fogják, ébresszenesse vagy novelje a haza szent szeretetét s a gondviselésbe való szent hitet.“

*) I.—V. lásd a „V. U.“ idej 13. és 14-ik számában.

**) Kazinczy Ferencz még ekkor a cz-t s nélkül írta s csak később kezdte használni a cz-t.

Az obsitos.

— Genérkép. —

Nos úgy!

Enek a nos úgy-nak nagy jelentősége van a katoná-életben. Mikor egymásután elnyúlt a nagy mindenségben négy—öt kutyaszendő, hat krajczáros napi lénunggal, tömérdek fél font hússal, egész font komiszkenyérrel, még több babezuspájszal, de legeslegtöbb koplalással fűszerezve. — S bekövetkezett erre ugyanannyi resolta, vagyis olyan állapot, mikor az ember künn is van, benn is van, tulajdonképen azonban sehol sincs. — Mikor olyan az ember, mint a nagy világba kitesztott élő ablakfa — kiszúrják a glédából, beszédnek tőle fényes pangánót, kopott bornyút, új bakancsot, a nyakába keritenek egy ütött-kopott, kiszolgált és a más világba átranzportirozott bakavállról lemaradt szürke köpönyegfélt; a Generálcmandó valamelyik okulárimos hátramozdítója belenyom az ember markába egy darab kutyabőrforma megstemplizett papírost s jóakarata ráadásul hozzámondja, hogy: agyé!

A kut mellett. — (Frigyes vázlata után.)

Föl is az út, alá is az út, — tessék már most választani. Ilyen egyszerű az obsitos története.

Ennyi és nem több — a ki nem hiszi tessék megpróbálni. Az az auditor, a kinek hivatalos kötelessége kiszolgáltatni ez obsitos útlevélét — olyan átkozott hidegvérrel teljesíti e munkáját. Szegény ember örömeivel, búbanatával mit törődik, mit is törődnek?

Alig mult húsz esztendő, rózsá nyílt az arczán, piczi piros bogár bajusz kezdett kaczerkódni Sárka engedékeny szívével; belopott oda egy örökké tartó édes bús vágyat, melyből, mikor legurult a fekete golyó — mázsás kő lett a szegény leány szívé — utóbb lerázta, elfeledte, eltemette. Ki merne építeni a Sléziában bakkerkódó katonára, ki ha tiz esztendő előtt lát haza, okvetlenül sántán, bénán, vagy legalább is szivtelenül érkezik meg.

Ez már katonasors, szegény emberek átka, szerelmes leányok boldogtalansága.

És mégis elő a tiz hosszú esztendő — lassú-mászó csiga kapaszkodik minden porcikájába, kurtavas, kommandósó, idegen rossz levegő, ko-

misz-kenyér húzza, vonja, mint mázsás kő a toronyórát — sok remény születik, ugyanannyi meghalattá és mégis elő a hosszú tiz esztendő vége, s azt mondják a szegény obsitosnak:

Föl is út, alá is út!

Bedugják egy poros vagon üregébe, a gőzcsikó megindul, prűsköl és elhossa a szegény utast az áldott haza földjének határszéleig, sokszor tovább is valamicskével, azontúl segítse meg a szegény obsitot a fűtykös, meg aztán a jó emberek könyörülő szíve.

Falvak tűnnek föl, falvak merülnek alá a láthatár szélén, — vidáman füstölő kémények mellett tollázódik a golyó s olröpl előre mutatni az utat, rengeteg erdő róna vált föl, koromsötét éjert derült nap, jobbról-balról elmaradnak puszták, városok, bakancstalp kopik, nadrág szakad, meztelen lábujj vérzik, fogy a testi erő, csak egy növekszik az elmaradó távolsággal: a szülőföld viszontlátásának édes reménye.

Othton a falucska végéről már akkor órahosszant fürdik az út porában két véresre sirt szem, néz-néz, lesi, várja a szegény fiut töpörtös

Hosszú volt a tiz év, de e pillanatban álmoknak tűnik föl mégis a szegény obsitos előtt. — Tükre persze nincs, s nem láthatja saját arczán az idő megviselt nyomát. — Letelepszik a kút mellé, nagyot iszik úde habjaiból s jó étvágygyal elfogyasztja tarisznyájának utolsó sovány falatját. Nincs már messze a falu, — gondolja — különben is jó az isten, s nem hagyja éhen elveszni a becsületes kiszolgált katonát. Aztán egyet gondol, előkeríti az elrongyolt bakancsot: jóra való legény nem megy be meztelán a faluba, mikor még van lábelleje, — gondolja magában.

— Tán biz a poczakok otték meg annak a csizmának a szárát — veti oda csakúgy félvállról a hetyke csikós.

— Lehetett volna biz ennek szára is, sőt több mint bizonyos, volt is — felel egykedvűleg az obsitos — de nagy éhség járt Polyákországban s megette a többi.

— Ühüm! — dünyöggi tovább fokosára támaszkodva s a jó magyar dohányt egész appetitussal pófkéelve a csikóslegény.

Nagy hosszú idő mulva megint elülről kez-

dik a discursust s megfordítják hátulról előre — mig aztán nagy keservesen fölismeri egymást a két régi czimbora, kenyeres pajtás és két ki a legény a csárdában, s lesz végig hosszú tartó ölekezés, tenyéropogtatás.

— Na pajtás, neked ugyan a hátadra rötta a tiz esztendő az a fránya nimet.

— De ígérhetett volna is ám tiz aranyat napjával a második capitulációból!

Mossziról füstöl a kémény, lobog a kék keskenő s ilyenkor ez is beválik — vigasztalódásnak.

H. L.

Képek Japánból.

V.

Az orvosok Japánban.

Valamint Európá némely vidékein van a műkedvelőknek egy bizonyos osztálya, mely a becsületes borbély művészet mellett a fogak kihúzásának, vérszipók felrakásának és erek megereszésének nemes és emberszerető mestorságát is szereti gyar-

korolni: épen ugy Japánban is van az orvosoknak egy egész kategóriája, mely kizárólagosan csak az említettük tisztességes foglalkozásoknak szentelti egész életét. De hagyjuk mi e jámbor emberbarátokat jöltevő üzletök mellett s forduljunk a tisztos orvosi fakultás magasabb állású egyéniségeihez.

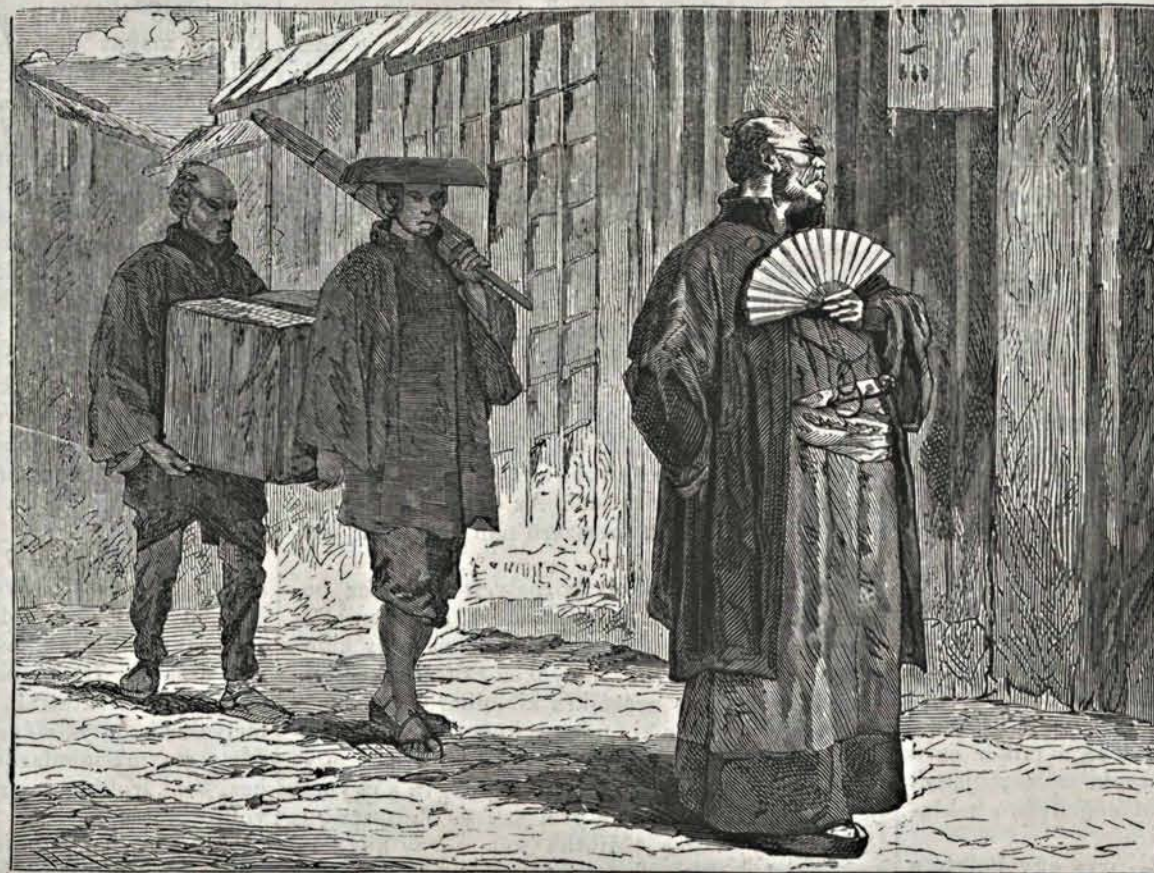
Japánban s különösen Jedóban az orvosok száma felette nagy. Azok, a kik a Taikun udvaránál vannak beosztva és fizetve, a hatamoto-k osztályába tartoznak, két kardot hordanak, fejüket borotválják s többé-kevésbé kitünő állást foglalnak el, mely szerint öket két külön foglalkozási kategóriába lehet osztani. Az első, természetesen szűkebbre szabott osztály, azokat foglalja magában, kik a palotán kívül teljességgel nem működhetnek. A tiszteltidj, melyet az udvartól (hol természetben, hol pénzben) kapnak, fölmegey évenként ugy 15—20 ezer frankra. A második osztálybeli orvosok ugynevezett egészségügyi tiszték, s háboru idején a hadsereget kísérik. Zsoldjuk legfeljebb 10,000 frankra megy, s mikor nincsenek szolgálatban, alkalomszerűleg rokonai családjánál is praktizálhatnak.

Egyiket ugy mint a másikat a Taikun vagy kormányja nevezi ki.

fővárosa) vagy a yedoi egyetemen tanult; de olyanok is vannak, a kik oly családból származnak, melynél az orvosi állás apáról fiura száll s ezek aztán egyáltalában nem tanulnak sehol semmit, csak a szülői háznál.

hajfűrtöket hordanak, melyek hátul körülakban omlanak vállakra, s mások ismét hosszú szakált viselnek stb. Az igaz, hogy polgári hármazásuk nem engedi meg nekik a két kard hurokolását terjedelmes hasuk balfelől szomszédságában, de ők mégis ki tudják játszani ezt az aristokratikus tilalmat. Ugyanakkor fogják magokat és terjedelmes öltözetök végtelen redőjében egy kis csinos kardot akasztanak övükre. Ez a kard oly picizke, hogy talán még akkor sem igen tűnnek fel, ha ugy el nem volna rejtve — de mindegy, azért az mégis ott van! Ezenkívül a nagytisztelti fakultás nevezetesebb és előkelőbb tagjai közül egy sem mutatná anélkül, hogy egy koszei (szolga) ne kísérné, ki gyógyszerit és eszközeit hordja utána.

Ilyen módon aztán még a harmadik osztály orvosai is ki tudják vinni magoknak a közbecsülést s a föltétlen, sérthetetlen tiszteletet. Hiuságuk sokszor annyira viszi öket, hogy mikor aristokratikus családhoz hívják el, azal is megleégesznek, ha itzibu-k (japáni pénznem) helyett hitelgésselel és elismeréssel fizetnek nekik. Pedig tudva levő dolog, hogy némelyeknek annyira sincs, a miből családját fenntarthassa. — Mert a japáni polgárcsaládok élete általában olyan, hogy az esztendő

Japáni orvos.

A japáni gyakorló orvosokat szigorú öltözetéről, kimért, rendszeres lépteikről s egy és más meglepő és feltünő sajátsgaikról lehet megismerni, mely utóbbiak — a mint látszik — o komoly ur-

Utezi bohócok Jedóban.

Az orvosi testület azon tagjai, kik sem hivatalnokok, sem tiszték, azaz hogy a tulajdonképeni gyakorló vagy is harmadosztályú orvosok, a polgárság mindenféle rétegeiből kerülnek ki. Nagyobb részük néhány évig a kioto-i (Kioto Japán régi

emberek privát szeszélyei és kedve szerint változnak. Lehet látni olyakat, kiknek feje ugy le van borotválva, mint egy bonz-é (Buddha-pap) vagy udvari orvosé szokott lenni, jöllehet hogy csak a harmadik osztályba tartoznak. Megint mások lengő

vége felé, mikor becsületesen hozzá láttak a nélkülözhetetlen költségekhez, már mint például a miket a család élelmezése (megjegyzendő, hogy a japániak mind nagy étüek és nyalánkok), az évenkénti nagy ünnepek, színház, fürdők, papok,

barátok, kéjkirándulások stb. vettek igénybe, bizony édes-kéves marad a doktorok számára.

Hanem ezek is bele nyugosznak helyzetükbe s diéséretőkre legyen mondván, ez önmegtagadás szédéről valóssággal a legtrézább önzéstelenység szédét viseli magán. Sőt még ez sem elég, hanem e szép önzetlenségben igen sokszor tudományos buzgóság, buvárvádás vagy é a természetnek figyelmes vizsgálása, észlelése is járul, melylyel szintén csak az orvosi tudományok, és így közvetve a szenvedő emberiségnek akarnak használni. Innen van az, hogy az orvosok társulata Japánban, mely századok óta fennáll, törhetetlen szorgalma, tudományosja és önzéstelenége által az ország művelődésének előmozdításában mindig egyike volt a legelső és legfőbb tényezőknék.

Végül megjegyezzük még, hogy a japáni gyógyszerészesség Kelet-Ázsiában, de különösen Kínában elismert jóságának és igen keresettek.

VI.

Énekesek és bohócok Jedóban.

Yedó híhetőleg egyetlen város az egész világban, hol az európaiak magokat a divat zsarnoksága alól kiszabadíthatják. Lehetetlen és részben ellentartallani egy egész roppant népesség ragadós példájának. Mert a japánok s különösen a főváros lakói, kivéve mikor az udvarnál vannak vagy valami nagy ünnepet ülnek meg, az öltözékük tekintetében semmiféle más szabályt nem ismernek, mint azt, hogy ki-ki úgy öltözzék, a hogy éppen legzűlésebbnek és legkényelmesebbnek találja, s akkor és úgy vetkezzék le, a mikor és a hogy kedve tartja — természetesen szomszédjainak is a legfeljebb szabadságot engedvén e tekintetben.

„A mi csapatunkat is” — írja egy helyett a már többször említett svájci utazó, Humbert, — mely sajátos öltözetnél s tarka vegyületnél fogva bármely európai városban közbámulat tárgya lett volna, úgy szólna föl sem vették a Taikun fővárosában. Ránk nem ügyeltek — azaz: hogy a szokások, mondhatnók törvényszerű kíváncsiságot az utcákon áthaladtunkban mi is fölbresztettük a tétlen, közönséges előtt, de legalább nem mutogattak újjal ránk — kivéve talán a társaság szivarozót s az öveinkről lefényező revolvereket — miként azt nálunk tették volna.“

Yedó alantabb fekvő utcaí és a rakpartok reggeltől estig egész a tolongásig telve vannak járókelőkkel. A város eme részeinek állandó népessége — úgy látszik — nem igen folytat más mesterséget, mint azt az egyet, hogy az odaméltól vagy onnan eljövőkől valami uton-módon egy kis törvényes adót csikar ki, mely néha roszabb talán a kényszer-kölcsonnál is. Itt dohányt aprítanak és árulnak, ott meg főtt rizzsel és palacsintával kínálhatnak. Az egész hosszú vonalon végig egymást éri a sok saki-és thea-bódé, aztán meg a száradt halaknak, görög dínyleknek s ki tudná még mennyi mindenféle gyümölcsöknek s enni és inni való portékának belátáhatatlan sokasága. Egy szóval mindent lehet itt kapni, „was gut und theuer ist“ — mint a német mondja. Ambar a japáni főfők menyire-földre esküsznek, hogy árúik ugyan jók, de nem drágák.

Yedónak e népes és annyira élénk városnegyedtől *Takanava*-nak nevezik. E városrészt thea-házai előtt szokták produkálni magokat az énekesek és az énekesnők, tánczosok és tánczosnők és Japán kősa bohócjai, kik néha-néha betekintenek Jedóba, hogy a főváros lát-és élvezetvágyát kiszákmányolhassák. Egyébutant emennek biz ók messzibbe is — miként azt a mult évben Postnek is volt szerencséje tapasztalni.

Japánban a nép emberei, éppen mint a gyermekek, nagyon szeretik hallgatni az elbeszéléseket. Esténként s máskor is, mikor az iparosok félbe szakítják munkáikat s az árúk ide s tova szállításának zajos, nyüzsgő mozgalma megszűnik, a gyakorlatos gyászszükségvény vagy egyik-másik utcásarkon zongyrán hehetünk észre egy rakás mindkét nembeli embert fél körben a földre települve, a mint egy-egy professzusos szavalót nagy figyelemmel hallgatnak. A szavaló, ki rendszeren egy karfához vagy falhoz támaszkodik, igen szenvedélyes hangon szokott deklamálni, de anélkül, hogy arcjátékával a tulsága menne. Előadásait dionként gyakran félbeszakítja, hogy egy csésze theát igyek s csinos kis érczpipájából néhány füstöt szippantasson. Mert a szentertőt, thea-főzöt és a dohányszelenecszét, melyek nélkülözhetetlen kellekei egy japáni társaságnak, ő sem hagyja el magától soha. E nyugperczek alatt hallgatói pipának, nevetgélnek és focsognak egymás között

a szavaló utóbbi előadásáról, miglen a szónok, tisztelttel meghajítja magát s a társaságnak néhány hízelgő bókot szórva, ismét felveszi elbeszélésének eljött fonalt vagy újat kezd.

Gyakran találkozunk az utcákon énekesnőkkel is, kik románzókat dalolnak vagy nemzeti legendákat beszélnek el majd egy theaháznak árnyas előcsarnokában, majd pedig valamelyik utcai padon, a merre legtöbben járnak. Mikor az énekesnő egyedül van, egy kis állvány mögé vonja magát, melyre legendás könyveit szokta kirakni s elbeszélésébe rendszeren a népies gitár hangjait vegyíti, melyet a japánok *Samsin*-nak neveznek. E hangszere, melyet nem igen mondhatnánk nagyon harmonikusnak, csak három húr van, melyeket azáltal hoznak rezgésre, hogy egy kis elefántcsont pálczával ráütögetnek.

Az énekesnők között olyanok is vannak, a kik egy külön szabadalmazott osztályt képeznek, de a mely bizonyos rendőrségi szabályok alá van szorítva. Ezeket nagy karimájú lapos kalapjaikkal ismerhetjük meg, melyek két felől majdnem vállakra hajolnak. Mindig vagy kettesével vagy négyesével járnak, s az utóbbi esetben kettő közülük énekesnő, kettő tánczosnő. Az énekesnők *samsinon* játszanak és románzcserű panaszdalokat énekelnek.

A japáni utcaí és közpályák kedvencei bohócok fiatal fezők és gyöcközők, a kik, mielőtt mutatványaikhoz kezdenének, fejüket nagy kámszákhba szokták dugni, melyeken cifra kakastoll-bóbiták vannak s arcaikra kis bitor álcazt vannak, mely úgy néz ki, mint a kutya orra. A szegény gyermekek, vezetőjük tamburinjának egyhangú dallamára ide s tova hajlongva s egymás tétéjére mászva, igazán groteszk és fantasztikus látványt nyújtanak. Mintha két szörny küzdené egymással, melyeknek a természet szeszélye állatfőt és emberi tagokat adott.

S. L.

A fekete kabinetek.

Majd minden valamire való alkotmányban belefoglaltatik ezen tétel: a *levéltitkos szentsége fenntartatik.* Első tekintetre különösen tűnik föl, hogy a leggyeszzerűbb, legtermészetosb állami alaptörvényt: „*idegen dolgot nem szabad bántani*” még különös törvényezik tenni, s annak megtartását mintegy ünnepélyesen ígérni kelljen. A törvényt azonban eléggé megantott bennünket, hogy miért kellett ennek az alaptörvényeknek helyet foglalni. Századokkal bitorolta a rendőség azon jogot, hogy a postára adott leveleket felbontotta s elolvasta, sőt még korunkban sem szünt meg egészen ez utalatos visszaélés. — 1844-ben parlamenti tárgyalások alkalmával, melyeket Mazzini nyilvános interpellatciókkal idézett elő, — kiderült, hogy sir James Graham, midőn a két Bandiera Calabriában kikötött, az Olaszországba szóló leveleket az angol főposta-hivatal által feltörték; s utjában is, midőn Anglia az amerikai Unióval a Trent-ügyben viszállyba keveredett, az angol gyarmatügyi hatóság a nyugat-amerikai tartományokba szóló sürgönyököt, melyek a középamerikai földszoroson szoktak átszállíttatni, 6 hétig visszatartottat, mert az északamerikai Panama vasutársaságról feltörték, hogy a sürgönyöket föl fogja szakítani.

A mint látszik, a levéltitkos megsértése oly régi, mint maga a posta. — 1543-ban szervező Turn-Taxis Lenárd az első német postavonalat, s négy évvel később, a smalkaldi háború alatt V. Károly protestáns ellenének legfontosabb titkát tudá meg postamestere által. A Habsburgok által gazdagsággal, kitüntetésekkel elhalmozva, birodalmi gróffá, herceggé tétéve a Turn-Taxisok, a postát a császári politika rendelkezése alá bocsáták. — II. Rudolf alatt Schwendi Lázár, az osztrák udvar legkedveltebb hadvezéré keserűn panaszkodott, hogy leveleit Viechhauser postamester mind föltörté vagy visszatartottatja. Midőn II. Ferdinánd a Turn-Taxis hercegeket az összes örökös-tartományok postajogával félruházta, egy taxisi hivatalnok hitvott Bécsebe a postaigazgatóság politikai részének kezelésére.

Minthogy a titkos postaszolgálat nagy ügyesség kivül még nagy titoktartást is kívánt, a vole foglalkozó hivatalnokok csak oly családokból választották, melyek már kipuróáltak voltak e tekintetben. Gyakran több nemzedéken át apáról fiúra szállt a szennyes hivatal. A fiatalok korán beavattatnak a titokba, hogy miként kelljen leveleket föltörni, s ismét lepecsételni a nélkül, hogy a kihez a levél ezimezve volt, valamint észrevehetőne. Az Eberl család Stoekerauban II. Rudolftól

fogva II. Józsefeg folytatónan e mesterséget ütze. Eberl Lukács ilyenmó szolgálatiért nemesi rangra emeltetett, s egy tartomány postaiszaggatója lett.

XIV. Lajosnak ezen, oly sok tekintetben veszedelmes példája a levelek kezelését illetőleg — Németországra is elhatott. A francia uralkodó, kit Maintenon asszony nagyon kordában tartott, vénségére legalább idegen szerelmeskedésekkel akarta magát mulatni. Rendősége folytatónan tudósítá őt az intrigáról, melyek épen folyamatban voltak, s titkáit a postán feltört levelekből meríté. — Ez eljárás utóljára rendszeresitett, mi csakhamar Németországban is utánzásra talált. Minden fővárosban, s minden fontosabb közlekedési ponton „*levélpályók*“ állíttattak föl. Ez volt kezdetben a fekete kabinetek neve. Legjelenteknyebbek voltak köztök a regensburgi, augsburgi, nürnbergi, eisenachi, bremái, hamburgi és mainzi. Galant titkokkal nem sokat tördött ezen „*levéltörő intézetek*“; nekik csak az államtitkokkal volt dolguk, a diplomatak s egyéb titkos politikai ügynökök levelezéseivel, mely utóbbiaknak megtudása volt a levélpályók főfeladata.

Bécseben a császári palota egyik szárnya, az u. n. Stallburg volt a fekete kabinet számára berendezve.

Mindennap esti 7 órakor záratott be a posta-hivatal, s a kocsi távoztak, látszólag rendeltetésük helye felé; tulajdonképen pedig a Stallburg udvarába hajtottak, melynek kapuja rögtön bezárult utánuk. Itt bontottak föl a levélzákma; s a levelek sortiroztattak, s mindazok féltéteit, melyeknek tartalmával meg akartak ismerkedni. Ide tartoztak mindazon levelek, melyek követekhez, bankárokhöz, s egyéb befolyásos egyénekhez voltak intézve, vagy ilyenoktól küldettek. Az utóbbi könnyen kitudható volt, minthogy mindenkinél kézírását ismerték, ki csak egy ily minőségű egyén házában lakott. A külföldi szoló levelekre mindig különös figyelmet fordítottak. — A fekete kabinet egyzersmind műhely és vegyész laboratorium is volt. Ott ott mindennemű pecsétipecsét nagy gyűjteménye, eszközök a pecsét feltörésére s ügynökök, kik vagy e műtében segédkedtek, vagy a levelek meghamisításával foglalkoztak. Ha a levélküldő pecsétét bírták, a dolog elég gyorsan ment; de ha a pecsét elolvigázatos levételéről s újabb fölragasztásáról volt szó, már ez több időt vett igénybe. Rendszeren éjjel 11 óráig volt a levélposta a Stallburgban föltartottatva, de nem ritkán megtörtént az is, hogy csak reggeli 1 órakor závoztottak. A feltört levelekből kivonatokat, sokszor teljes lenyomatokat készítettek. A titkos rendőség, melylyel ezen világság-kerülő foglalkozás eredményei közöltettek, sokszor terjedelmesebb s behatott utasításokat is rendelt és bocsátott ki. Ilyenkor azután hivatalnokok által, kik értettek a kézírathamisításhoz, hamis levelek szerkesztettek, furfangos kérdések tététték föl, veszedelmes ajánlatok osztogatottak.

A Stallburgban különösen francziák és nápolyiak dolgoztak, kiknek rendkívüli ügyességét besicilui tanultak. Foglalkozásuk oly lelkészitő volt, s oly pontosságot és gyorsaságot igényelt, hogy többen megtévelyedtek mellette. Fizetésük oly jó volt, hogy családjukkal együtt bőségben élhettek, de életük mégis — eltekintve becselenségétől — nagymértékben szomorú volt. Inkább álamfolyok, mint hivatalnokok voltak. A rendőség soha sem téveszté őket szem elől, s a leg-pontosabban tudta, mennyit költ mindegyik, minő szórakozásokat keres, kik a rokoni, kiknél tesz látogatókat, s viszont kik szokták őt és családját látogatni. Később kényszeritve lettek egyedül csak az iroda és a császári kabinet hivatalnokaival társalogni. Ha idegenek, vagy épen diplomaiatit ügynökök akartak társaságukhoz szegődni, oly brutális módon utasították el őket, hogy nem volt kedvük másodsorú s közeledni. A rendőrigazgató minden reggel egy levelet talált asztalán, melyet csak föl kellett bontania, hogy megtudja: miként tölté el minden egyes hivatalnok a elmlut napot.

Kaunitz herceg a stallburgi intézetet a legzeslebb alapokra fekteté. Mindont a legzelelőnyosabban akarván berendezni, XIV. Lajos titkos rendőségétől utasításokat kért, s készségeben meg is kapta. Lauvin rendőrhadrnagy egy emlékiratot készített számára e cím alatt: „*Közlebbi tudósítások Páris egyes intézeteiről*.”

Kaunitz herceg a porosz politikával szemben nem elégedett meg pusztán a fekete kabinettel, s más eszközökhöz nyult. Minden porosz futár — kettő kivételével — megvesztegetett. E hütlenné küldözései tetemes összegzeket kapnak, ugy hogy gond nélkül megélhettek, ha gyanuba találnán

jönni, eltávolíttatnának. — Nagy Frigyes azonban soha sem tudta meg, hogy minden sürgönyét, melyeket bécsi követéhez küldött, Kaunitz herceg előbb olvassa, mint ez. — A dolog mindig következő módon ment végbe:

Pirna mellett a cseh határon magános fölreosó helyen egy házat építettek, czéljának megfelelőleg rendezve be. Csak megbízottak laktak benne, csak ilyeneknek nyílt meg, s lovakkal és kocsikkal bőven el volt látva. Ha jött egy megvesztegetett porosz futár, ez és a határszéli ház hivatalnokai felültek a házhoz tartozó kocsiira, fölnyiták a futár táskáját, feltörték a sürgönyöket, elolvasták azt a porosz titkos irás általuk megszerzett kulcsa szerint, s másolatot készítettek róla. Ez megtörténvén, a sürgöny ismét lezárattott, s a táská becukattott. Az egész ügylet a bécsi út közben ment végbe, miáltal a kocsi a legsebesebben nyargalt, s csak bizonyos állomásokon, hol lovat változtak, állt meg néhány pillanatra. Az utolsó állomásnál Bécshez közel a futár ismét lóra ült, s ugy vitte a sürgönyöket rendeltetésük helyére, melyeknek másolata már 3—4 óra óta Kaunitz herceg kezében volt.

Hogy a Taxis-féle posta miként bántuk sürgönyöivel, Nagy Frigyes csak 1772-ben tudta meg, midőn köveivel folytatott levelezései a lengyel és török ügyben, a választófejedelm egy magas hivatalnok által felhasználattak. Dietz követ meg tudta ezt s nagy lármat csapott. Ez volt azon esemény, mely földeríté, hogy a birodalmi posta megsérté a levéltitkot. Egyébutant maga Nagy Frigyes — bár fekete kabinetet nem bírt — szintén nem volt válogatos az eszközökben. Már Erős Augustus Dresdban összekött a postával a titkos rendőségöt, s Brühl gróf vezetése alatt még nagyobb kifejlődésre jutott az — Nagy Frigyes a szász udvarnak hasonló pénzold fizetté, a meennyiben Menzel írnoke megvesztegeté, hogy a titkos levelezést kiszolgáltatassa, mely Szászország, Ausztria, Francia- és Oroszország közt a Poroszország ellen indítandó háború ügyében folyt. A nagy királlynak sikerült a bécsi udvar titkainak is birtokába jutni. Időről időre fiatal porosz férfiak érkeztek Bécsebe, kik nagy mértékben bírtak a nők szívé s szemét megvesztegető tulajdonságokkal. Berlinben tudták, hogy Mária Terézia mindig tart maga körül oly bizalmas hölgyeket, kik előtt a legfontosabb titkokat is ki szokta fecsegné. E hölgyeknek ismét voltak bizalmas komornái, kik egyetmást ki tudtak csalni uradiktól. A fiatal poroszoknak e komornákat megnyerni volt föladatuk, hogy tölök politikai titkokat csaljanak ki. Rendes fizetésükön kívül e férfiaknak mindazon költségeik megtérítették, mihez szerkeszkedésük került. Ha valami tudat dolognak jöttek tudomására, azt azonnal tudaták Berlinben biztos alkalommal küldött levélben. Egy porosz diplomata nyilatkozta szerint e sajátos ügynőség igen nagy hasznokat hozott a porosz kormányra. „Egy csinos fiatal ember, — írja az érintett diplomata — ki igen alaposan ért, hogy kell a komornákkal bánni, sokszor oly titkok nyomába jutott, melyök az összes diplomaiatit tésletét előt rejtvé maradtak.”

II. József, uralkodásra jutva, nem törle el a fekete kabinetet. Azt hitte, hogy szabad neki azt is némes czéljaira felhasználni. Utódai alatt ismét a régi működésbe tereltetett vissza, s többeket szerencsétlenségbe döntött, kik vigyázatlan kifejezései vagy dícsokvésiek által a jacobinismus gyanyjába estek. Bécsnek a francziák által tett első megszállása alatt (1805. novemberöl 1806. januáröl) Talleyrand többször meglátogatta a titokteljes műhelyt a Stallburgban. Alig híhető, hogy a Stallburgban valami újat láthatott volna. Mindazok közt, kik a régi időkben Napoleonn örökségképe átészallottak, semmit sem sajátított el oly tökéletesen, mint a titkos rendőség esel-és műfogásait, s az ő két híve Fouché s Savary épen alkalmas egyének voltak az örökséget még nagyobb mértékben kiterjeszteni.

A Stallburg 1814. után második virágkorára jutott. Bizalmatlanlag maga és minden ember iránt, — volt Ferencz császárnak följelmonvása. E bizalmatlan természet tette a „*József*“ előtt a fekete kabinetet oly kedvessé és drágává. Minden reggel először is misét hallgatott a császárt; 7 órakor dolgozó szobájába vonult, s első dolga volt a titkos rendőség készen álló jelentéséit elolvani, melyben a fekete-kabinet tegnapi működésének eredménye is belefoglaltatott. A restauratio esőné idejésközében leginkább csak pletykák s szerelmeskedések voltak a levelek tárgyai, s e tárgy a császárnak nagyon nyve szerinti volt. És ily dolgokért képes volt az egész titkos gépezet mozgóba hozatni, hogy minél kimeritobb tudósításokat kaphasson. Sőt megtörtént, hogy személyes meg-

győződést akarván szerezni, e czéloból egy ügynökkel titkos kirándulásokot tett.

A fekete kabinetek a magas politika leginkább az olaszok ellen használták föl. A carbonariknak Francia, Belga, Spanyol és Portugal országokra lett tényloges, Németországra pedig csak vélemozott elterjedése a szent szövetséget erős rettegésbe ejté. E titkos társulatok annyival inkább veszedelmeseke tartották, mert nyomába jöttek annak, hogy a carbonarik a román tartományokbeli szabadkőműves-páholyokkal összekötetésben állnak. — E rémnek kiirtására minden eszközt felhasználtak; ily eszközök voltak a modenai s római barbar büntető törvények a calderari s sanfedisták reactionarius társulatának alapítása, s hamis testvérek becsompészése a szabadkőművespáholyokba, s végre a fekete-kabinetek. — A francia kormány legjobb embereit kölcsönzé oda, kik Milano, Venecza, Turin, Luca, Ferrara, Padua, Florenz, Nápoly s Rómában működtek.

Németországon is szerveztettek a demagog-vadászat e napjaiban fekete-kabinetek, s kettejük: a majnai-frankfurti és az eisenachi „*kitűnő sikerrel*“ működött.

1830. után e titkos és gyalázatos foglalatosságuk már elvesztjük nyomait. Nem hiszszük ugyan, hogy minden rendőség, s minden esetben szentnek tartaná a levéltitkot, de azt sem híhetjük, hogy bármelyik polgárisult államban léteznék még formaszorú fekete kabinet. Ily intézmények rendkívül költségesek, s számukra alig lenne már biztos rejtékhely taláható.

A rendszeres levéltörésöknek legbiztosb óvszere az iszonyu lelvelforgalom. Hivatalos értesítések szerint 1860-ban a német posta-egylet körén belül 209 millió levél szállítottott. Ily óriási levéltömög föltördelése, újra leragasztása a régi „*jó*“ idők legügyesebb s legszorgalmasabb levéltörőjének is kinos vorejtéket hullatna homlokáról. És ha csak a külföldre szóló s onnan jövő levelekre szorítoköznek is, még akkor is 22 millió levéllel gyúlne meg bája. E mennyiség 1860 óta évről-évre szaporodik.

Valamint azelőtt a levéltitkok jámbor ohajtás volt, ugy most a telegraf-titok lett azzá. A dolog természeté hozza magával, hogy a távirdai hivatalnokoknak a chifferirozatlan sürgöny tartalma meg kell tudniok. Minden üzenetet elolvassanak, mielőtt tovább küldenék. Hallgatásra, titoktartásra vannak ugyan kötelezve, de több híres perek bebizonyították, hogy e kötelezettség nem elegendő. A visszaéléseknek elejét vevendő törvényre van szükség, mely az államot, ha maga a hivatalnok vagyonelárola volna, — a szenvedett kár teljes megtérítésére kötelezzen. Közli *Kiss Elek*.

A párisi világtárlat és a magyar ipar.

III.

Az üveg, porcellán, s a festék-készítmények.

Habár az *üveghélesztést* a legregibb korból származtatják, mégis azt lehetne állítani, hogy csak az utolsó 50 évbén vergődött föl azon jelentőségre, melylyel jelenleg kétségtelenül bír.

Az üveg az, mely a királyok plótájában épen ugy, mint a legszegényebb emberek kunyhójában a nélkülözhetlen szerek közé tartozik, és ha megmondoljuk, hogy az nem csupán lakásaink kényelmét és szépségét feltételezi, hanem hogy sok tekintetben a közéletben már alig nélkülözhető szükségletek közé tartozik: nem bírujk fölfogni, vajjon hogyan élhettek a régi korban egész népek a nélkül, hogy ezen, a jelen kor népeinek immár nélkülözhetlen anyagot ismerték vagy használták volna. Mert habár egyik vagy másik ismerte is, mégis oly ritka volt, hogy használata igen szűk körökbe volt szorítva. A könnyűség, melylyel jelenleg az üveg készítettetik, az olcsóság, melylyel csaknem minden országban előállítható, leginkább eszközölte elterjedését.

Kétséget nem szenved, miszerint az üveg elterjedését és előállításának olcsóságát nagy mértékben előmozdította a sodának konyhasóból előállítása. Most miután a legtöbb iparos országokban az ipar kiterjedésével a faj mindinkább fogyott, kénytelenek voltak azt egyedül csak oly iparágra használni, melyekben mással pótolni nem lehetett, ellenben tüziszereül közsenet, vagy egyéb ásvány-egészort használni. E szerint a kálisók, főleg a hamuzsirnák leggazdagabb forrása, t. i. a fahamu mindinkább fogyott, úgy hogy Leblanc nagy találománya nélkül az üveg drágaságánál fogva csak a gazdagabb osztályok kizárólagos használatában maradt volna.

A sodának előállítása konyhasóból ezen áru-

sziknek árát annyira leszállította, és emelőfogva elterjedését is oly nagy mértékben elősegítette, hogy jelenleg a hamuzsirt nemcsak az üvegyártásban, hanem a legtöbb más iparágokban, melyekben azelőtt hamuzsirt használtak, pótolja.

Az ipar e jelentékeny ágában legelőszőr *magyar* kiállítókka találkozunk.

Valamint minden más országban, ugy Magyarországon is az üvegyipar a civilisatíoval kezdődött, miután az üveg az újabb korban a legalsóbb osztályokban is az, ugyszólván nélkülözhetlen, szükségletek sorába tartozik. De hazánkban a viszonyok is mind kedvezők az ipar ezen ágára nézve, miután nemcsak a hozzá kívántató anyagok: hamuzsirt, kovarec és tiszta mész bőségben találatnák; hanem mivel az ország épen azon részeiben is, melyek természeti viszonyaiknál fogva igen kedvezők az üvegyártásra, maga a nép is alkalmas az ipar ezen ágára. Ertem Magyarországot felső és hegyes vidékeit, melyek még azelőtt régen rengeteg erdők által levén elreple, nemcsak a szőlőszőlők fűtészert, de a hamuzsirt is mint az üvegyártás egyik főanyagát bőségben adta; szintugy egy szorgalmas, az üvegyártásra igen alkalmas népfajt is, t. i. a tótokat, a kik az ipar ezen, valamint több más ágára is különös ügyességgel bírnak.

Ezelőtt még nem régen Magyarországon a hamuzsirt az üvegyártásnak egyedüli anyagát képezte, melyhez még a kovarec és a mész járult. A soda („*ziksó*“) miadamalott hogy az országban oly nagy mennyiségben volt kapható, az üvegyártásban nem használtott. Így történt, hogy az üveghuták Magyarországon többnyire csak oly rengeteg erdőkben állíttattak fel, hol a fát más módon értékesíteni nem lehetett.

A dolog természetében és ezen különös viszonyokban folszik, miszerint az üvegyártás hazánkban épen csak a legelső és legelőtöbbszű szükségek fedezésére szorítottott, és így az üvegnek csak legalsóbb nemi állíttattak elő. Táblás üveg, közönséges asztali poharak és palaczkok, főleg pedig ásványvizekre és a finomabb borokra szükséges palaczkok (és ha még ezekhez számított a gyógyszerészeti üvegeket is) voltak az egyedüli tárgyak, melyeknek előállításával az üveghuták hazánkban foglalkoztak. A szobb és finomabb közzöürtül üvegre nézve Magyarország szükségleteit mind Csehországból pótolta.

Azon irányban, a mint a faj mennyisége hazánkban fogyott, az üvegyártás is más irányt vett. A mindinkább fogyatkozó és árban növekedő hamuzsirt már nem volt képes a növekedő szükségeket fedezni, és így több gyár kénytelen volt az olcsóbb sziksóhoz folyamodni; de másrésről is a vas mindinkább növekedő termelése és a vasutak elterjedése az országban a fát is mindinkább ritkította és drágitotta, ugy, hogy miután eddig tudtommal közsenet az üvegyártásra még nem használnak, az *üvegyárak száma újabb időben nemcsak nem szaporodott, sőt inkább kisebb lett,* és csak az országban fát még bővelkedő vidékeire voltak kénytelenek szorítottoközni.

Gyakran valamely üvegyáratnak felállítását valamely jeles ásványviznek feltalálása és annak szétküldése az országban okozta, vagy hogy több gyár egyedül csak az ásványvizekre való üveghélesztésével és legelőtöbbszű meg a nép számára szükséges gyártmányokkal foglalkozik. A mint az ásványviznek kelendősége csökkent és az illett üvegyártat kéllőleg foglalkoztatni képes nem volt, megszűnt az üvegyár is.

A kiállítók száma, a kik a mult párisi ipartárlatban Magyarországból leginkább jelentkezek, Szlavoniát is hozzá véve, összesen 7-re ment, közülök 3 Szlavoniára és 4 Magyarországra esik. Ezek közül kiemelendő leginkább *Zahn J. G.*, a kinek gyára Zlatánán Rimaszombat mellett van, melyben már eelőtt 25 évvel igen szép közzöürtül asztali üvegeket készített, mely a cseh üveggel is vetélkedhetik. Gyártmányait Pesten *Lütz* árulja. Ezután említendő *Zay Albertnek* üveg-hutája, *Zay-Ugrócon* és a *thalvámi* üvegyár, melyek közzöürtül üvegeket állítottak ki. *Tuvssig* pesti üvegkorcskód pedig rámakba fogalt tüköröket állított ki.

De általában ezen osztályokra nézve is Franciaország és Anglia föllémlulta a többi országokat ugy jó anyaguk mint szép alakjuk által. A francia borüvegek czélszerűség és jóség tekintetében is mintául szolgálhatnak minden más országok üvegyártóinak, tükreik pedig tisztaság és rendkívüli nagyság által tűnnek ki. Az angol üveg szép izlésöl csinálva, s a kristályüveg fehérebb a francziáknál. Festéket az üvegen nem használnak mint a francziák, inkább csak a porcellánnak tartván azt fel, — aranyozást ellenben gyakran.

Üveggyártmányaira nézve is Ausztria igen dicső helyet foglal el az ipartárlatban, és ámbár csak igen kevés kiállító volt látható, mégis az, a mi ki volt állítva, szépségére, üvege tisztaságára nézve vetélkedhetet a francia és angol üveggel. Ismeretes dolog, hogy az üvegipar Ausztriában leginkább Csehországban áll a tökéletesség legmagasabb fokon, és hogy a kristályüveg szépségére és tisztaságára nézve vetélkedhet bármelyik üveggel. A mi az izlést a közszerűségben illeti, abban is a cseh gyártmányok méltó helyet foglalnak el a legszebb üveg mellett. Igen messzire vitték azokat a csehek az üvegfestést. Nemsoká hogy számtalan és igen szép színezetű üveget állítanak elő, hanem a különféle képen festött üveget egy és ugyanazon tárgyon igen mesterségesen alkalmazni is tudják.

Porcelán. — Mielőtt Böttger alchimista, a ki azon hírnél állott, hogy aranyat tud csinálni, a szász választófejedelmek által azon okból letartóztatott, hogy számára aranyat készítse, s arany helyett a kínai porcelán készítését találta föl; Európában a fayence és majolikán kívül egyéb edényeknek nem készítettek.

A mi addig porcelán Európában volt, mind Chinából származott és ritkaságánál, valamint rendkívül nagy áránál fogva egyedül csak gazdag és tehetőse családoknál volt található. Sőt a szebb majolika is, miután az csak egyes művészek által készítették, szintén csak gazdagabb embereknek találtották.

A középsőtáblán a porcelán helyét az ón-edények pótolják, minek következtése az ón, hogy az óntermelők vidékek, melyek Európában igen gyakraként, i. Cseh- és Szászországban kívül még csak Angolországban, igen jól bírták magukat, mert csaknem valamennyi európai nép számára ók készítették az ón-edényeket.

E viszonyok mind lényegesen megváltoztak, miután 1708-ban Böttger által a kínai porcelán készítése felfedeztetett, és a rá következők évtében Meissenben a legelső porcelán-gyár felállítattott.

Ezen időtől kezdve számtalan porcelán-gyár felállítása nyomában követte egymást. A kormányok egyes magánosokkal vetélkedtek ezen, minden népszámlálás által annyira kedvelt edénynek gyártásának felállításában, és alig múlt el az első porcelán-gyár felállítása után 50 év, és egymásután következtek: a bécsi, berlini, nyphenburgi, pétervári, a sévresi és még több más gyár. Ezeknek száma később nagy mértékben szaporodott, midőn magánosok is, a jövedelmező üzlet által keesegőtté, mindenütt és minden országban, hol kedvező körülmények és a hozzá kívántató nyersanyag bőséggel találtak, porcelán-gyárat állítottak fel.

Itt is Franciaország az első. A mennyiben Franciaországban porcelán-gyártmányai felülmúlták a többi országok gyártmányait, annyiban felülmúlták a híres sévresi gyár kiállításai a többi francia gyárak kiállításait.

A sévresi gyár a francia korona tulajdona, és gyártmányai közönséges kereskedésben nem kaphatók, hanem csak folyamodás útján lehet azokból vétel útján szerezni; a sévresi gyár tehát nem nyeresékeskedés céljából dolgozik, hanem rendeltetés az, hogy gyártmányai mintaul szolgáljanak a többi francia gyáraknak példának szolgálatául.

A sévresi gyár által kiállított tárgyak óriási nagysága és kitünő szépsége oly nagy mértékben hatott a nagy kiállítás látogatóira, hogy folyvást körül vették bűmullokkal.

Voltak itt vázák kiállításai, melyeknek párja 16,000 frankkal volt megjelölve. Mások 14,000 frankkal, s a vázák nemcsak rendkívüli nagyságuk, de gyönyörű festményeik által is ki voltak tűn-

toe. Páris legelső művészei és művésznői megváltak rajtuk, és többeknek festményei több ezer frankba kerültek; és voltak többen, a kik azt rosszalják, és a művészet pazarlásának tartották, ily gyönyörű és drága képeket oly törékeny és magában véve silány anyagra festeni. (Vége következik.)

Egy veleg.

(*Régiségek.*) A török kormány egy külön törvényt bocsátott köze az ott gyakran előforduló régészeti találmányokat illetőleg. A törvény mindenféle régiségeknek — a pénz kivételével, külföldre vitelét szigorúan megtiltja. Az ásatásokra nyújtandó engedély egyenesen a szultán jóváhagyásától van függővé téve s egy muzeum építése is el van rendelve. E rendeletről közvetlenül egy antik fő kiadása szolgáltatott okot. Az óriási terjedelmű fő, mely a teljes kiadások egy Karyatidének bizonyult be, egyike a legszebb szobrászati remeknek a ketős arczból. Egerelőre az Irenemtemplom gyűjteményében helyezték el.

(*Egy nagy szerű tero.*) Egy angol társulat egy 450 láb hosszú, 57 láb mélységű és 85 lábnyi széles gőzjarmút szándékozik építeni 1500 lóerejű gépekkel, mely az utat Dovoról a francia partokig s onnan vissza Angliába egy óra alatt tegye meg. A vasutvonatokat hydraulikus (viz-építészeti) gépek segélyével magára a hajóra fogják fölvezetni, a nélkül, hogy ki- és bepakolódni szükséges lenne. A vállalat összes költségeit két millió font sterlingre számították és három év alatt készen szeretnének lenni vele.

(*Csinos kis vagyon.*) A múlt évben elhunyt Rothschild Jakob vagyona megbecsülték. Mint mondják, 1,700 millió francra, azaz: közel 700 millió ezüzt forintira rug.

TÁR H Á Z.

Választottak mulatozásai.

E hét folytáról három olyan mulatságot jegyzünk föl, melyekben részt vehettek ugyan sokan, de nem akárki. Ezért mondjuk választottak mulatozásainak. Első az *„udvari bál”* Budán, 10-kén este. Ez elég érdekes, hogy terjedelmű loirását adjuk egy „jelentő” előadásá utána.

Ezernél több meghívó küldetett szét. Kezdeté az este 9 órára volt kitűzve, de már fél 9-kor gyülekezni kezdettek a vendégek a fényesen ki-ábrázolt terembe. A tánczterem át alakított nagy trónterem 11 nagy és számtalan fali csillár által viasz-gyertyákkal világítva, fénytengerben uszott, déli déli sarkán a zenekar számára emelvények, s az ablakokban virágok és egyéb díszítmények álltak. Emelvények is is, hogy miután az ablakokat nyitva hagyták, a hőség nem volt igen nagy. A táncz-terembe nyíló kisebb termekben terített asztalok várták a vendégeket a czukrázat remekelvei, s egy sereg vörös-fehér és sárga-fehér frakkos és harisnyás inas állt készen a szolgálata.

A termek az egyre gyülekező vendégekől mind megtelvé, 10 órakor 6 Felsőge a király a királynéval megjelent. A király magyar tábornoki egyruhában, a királyné fodrok és csipkével gazdagon díszített fehér kivágott uszály-ruhában, egyszerű fejéket horván vállán lefolyó dus fürtjeiben. A tánczterem hosszában az egyik sorban álló hölgyekkel a királyné, a másik sorban álló urakkal a király kezdette meg a társalgást, mire a királyné a tánczterem északi sarkán levő emelkedettebb paglagon foglalt helyet, jobbján B. Révainé, balján gr. Andrásy Gyuláné és Lónyay Menyhérté asszonyok ültek le, s kivált Andrásyával igen szívesen és kedélyesen társalgott az egész bál alatt.

A királynének leülése jel gyanánt szolgált a táncz megkezdésére, s a katonai zenekar megkezdte a keringőt játszani; gr. Wenckheim Krisztina gr. Königsberg ural volt az első tánczoló pár.

Az egyszerűsége által meglepő kis fehér papírra, minden szegélyzést nélkül nyomtatott tánczrend ez volt: 1) keringő, 2) francia-négyes, 3) csárdás, 4) polka-française, 5) francia-négyes, 6) csárdás, 7) francia-négyes és 8) cotillon. A csárdást Sárközy cigány-bandája húzta. A királyné a táncz-szünetek alatt a teremben a hölgyekkel felváltva társalgott, s többek közt Turrr tábornoknál is hosszabb ideig beszélgetett, míg 11 óra után terembe visszaszonult.

A király az egész tánczestélyen, mely éjfé-

lőn 1 óráig tartott, végig jelen volt, s folytonosan szívélves, mosolygó arczal az utjába oszókkal felváltva válogatás nélkül beszélgetett, — hosszabban gr. Andrásyval, Beusttal, Majláth országbíróval, a primással, gr. Károlyi Alajossal, Lónyay, Gorovével s többekkel; legtöbbit azonban József főherceggel.

A hölgyek többnyire fehér, rózsaszín s zöld ruhában voltak; a tánczoló urak panyókájokat s kardjokat letéve, az övet megmártva tánczoltak fehér, kék s különféle más színű drága szövétű atillákban, vörös, buzarivágrék, meggyzsin stb. magyar nadrágban.

Általában a mi az öltözéket illeti, az meglepő volt a maga nemében fényre és föstösögre nézve. A hölgyek el voltak gyémánt és drágakővel árasztva, s szebbnél szebb habos szövétű ruhában. A férfiak mind magyar dísz- vagy egyenruhában jelentek meg kardosan, panyókával. A fekete frakk igen gyéren volt képviselve, egy pesti kereskedőn kívül csak a külföldiek viselték. Beust egyenruhában, gr. Andrásy miniszterelnök és Hollán Ernő honvédezzel ruhában, Turrr olasz tábornoki egyenruhában jelentek meg, a török és francia konzul székében egyenruhájokban. A katonaságból sok tábornok s más tiszt, a főpapok közül a primason kívül Lipovniczy, Ranolder, Horváth Mihály stb. A képviselők közül a jobboldal és a bal középső számason volt képviselve.

Az idegenek közül leginkább feltűnt *Czartoriszky* longyel herceg dísz magyar ruhában öltözve, ki Beusttal s a magyar miniszterek és főurakkal társalgott. A király eltávoztával a táncz megszünt s a vendégek szétoszlan kezdték, mi a tengersok kocsai miatt éjfé után 2 óráig eltartott.

Ezután emelthetjük a *Lóverseny-bált*, melyet Kendeffy Árpád rendezett, tiszta jóvedelmét a hátszegyvidéki tűzkarvallottaknak szánván. 11-kén tartott a lövöldében. A bál 9 után vette kezdetét és éjféltáig tartott. Kellomes est lévén, hol a szomszéd kertek és a hosszú sétány virágokkal megrakott gesztenyefáiról illatos lég áramlott a lövölde nyitott terembe, a táncz nagy fáradtságba nem került, annál inkább nem, mert könnyen lehetett mozogni és a mulatságban csak kevesen részesülvén, tolongásról szó sem lehetett, habár más irányban ennek daczára a játékony célzára toteszes jóvedelem folyt be, minthogy többen 50 forintjával váltották meg jegyeiket.

Ezekkel egybefüggőleg meglemekezzünk a *Lóverseny másodnapjáról* is, (az elsőről már a „P. Ujd.”-ban szoltunk) hiszen az is főrendűek mulat-

sága inkább; ez a másodnap különösen az volt, mert a fenyөгött zivatar visszatarotatta a polgárságot. Az állvány páholyai és zártseleki mindamelllett is a sport-kedvelő főrangu világi hölgyeivel szépen megették. Király ő Felsőge, József főhg. és Clotilde hgnó kíséretében jelent meg; miniszterek közül gr. Andrásy Gyula, gr. Festetich, Lónyay és br. Wenckheim, valamint főuraink és a sport notabilitásai. Idegenek közül gr. Henckel és Kinszky.

A versenyekről a hivatalos tudósítás így hangzik:

I. Lovdekk verseny díj: 1000 ft, tét 200 ft, bánt 100 ft. A 2-ik ló tételét kétszeresze nyeri. Futott öt ló. Győztes: a kladrubi némes 3 éves pej ménje *Blawbart*, erős küzdés után egy nyakkal gr. Kinszky Octavian 3 éves fek. ménje *Latarnubul* ellen.

II. Károlyi-Stakes. 4000 ft. Tét 500 ft, bánt 250 ft. A második ló 1000 ft-ot nyer. Távolság 2 1/4 mfd. E futamban csak két ló versenyzett, miután gr. Keglovich Béla Zápolyája ismét csökönkönyösdött, s miután a más két ló már egy félmérőföldet haladott, bírták utnak indítani, az állványon tul azután lovarja fel is tartotta. Gr. Széchenyi Béla *Honestyja* ezalatt már messze járt a kladrubi némes pej kanca csikójával, Naivetével, s egyenes vonalra bejőve, roppant tereplőnyvel biztosan nyert.

III. Asszonyságok díja 300 arany, 20 arany értékű sorlegben. Tét 10 arany. Fusa vagy fissz. Futott három ló. Győztes gr. Szapary Iván id. pej heréltje *Coup d'Etat*, melyet tulajdonosai roemek lovaglással elsőnek hozott be, a tegnapielőtti 1000 arany díjban győztes Pantaloon ellen, melyet hg. Eszterházy Luiz lovagolt. Gr. Festetich Andor fek. ménje Belmont a pálya háromnegyedén tul megszentelt és lovassa gr. Kinszky által feltartatott.

IV. Eszterházy-díj, 500 ft. Tét 90 ft. Távolság egyszer körül. E díj váratlan nyertes ge *Eszterházy Miklós* 3 éves sárga ménje *Beindlterger* gr. Henckel rettegett Bossy Gilese ellen, mely 1 ft. — 4. Személyes kereset adó, ára 20 kr. — 5. Szeszadó, ára 40 kr. — 6. Bor- és husadó, ára 30 kr. — 7. Söradó, ára 30 kr. — 8. Czukoradó, ára 30 kr. — 9. Sójövedék, ára 20 kr. — 10. Dolányjövédék, ára 30 kr. — 11. Lottojövédék, ára 20 kr. — 12. Bélyeg- és jogilleték, ára 1 ft. — 13. Pénzügyi szabályok, ára 60 kr. Ezeket kivül sajtó alatt vannak s közelebből megjelennek: 9. Határvám. — 13. Díjak. — 15. Felmézelés. — 16. Ut- és hidvám. 17. Bányailleték. 18. Postadíj. — 19. Uj táviratdíj.

V. Hazafi-díj, 100 arany. Tét 10 arany. Futott hét ló. Győztes gr. Károlyi Gyula 3 éves sárga kanca *Georgine*, második br. Wenckheim Czindery Béla 3 éves sp. ménje Harriot.

VI. Kisbéri-díj 500 ft. Tét 100 ft, 1 mfd. A csengetyű hívtására megjelent gr. Károlyi Gyula jól ismert sárga ménje *Honvédkapitány*, s vetélytársak hijján egy maga futotta körül a pályát.

Melléklet a Vasárnapi Ujság 20-ik számához 1869. máj. 16.

Irodalom és művészet.

(*Heckenast Gusztáv kiadásában*) két érdekcs munka hagyta el közelebb a sajtót:

1. „**Polgári szabadság és önkormányzat.**“ Dr. Lieber hasonzimű híres könyve után szabadon magyaríták *Scholz* Viktor és *Vajda* János. E munka az állami élet legfontosabb kérdéseit tárgyalja, melyek jelenleg korunkat foglalkoztatják, s a világ két legrabababb országának: az észak-amerikai Egyesült-államoknak és Angliának a polgári szabadságot biztosító intézményeit ismerteti bárki által megérthető, világos, tiszta előadással. Külön szakaszai szólnak a nemzeti függetlenség és személyes szabadságról, gondolatközlésről, a lelkiismeret-szabadságról, egyesületi jogról, nyilvánosságról, a miniszteri felelőségről, népképviselétről, a jog szabadsága és függetlenségéről, esküdtsékről stb. — A 10 ivre terjedő, nagy 8 réti könyv ára 0 ft.

2. „**Komáromi napok** 1849-ben, Klapka György honvéd tábornok alatt.“ *Irta* Hamary Dániel. Egy újabb adattal megit tö, az 1849-ik szabadságharoz történetéhez. Komárom volt az utolsó védvára az oly sok reményfull megkezdett szabadságharoz végős fellobbanásának; azt írja le a szerző, hogy mikép tartotta fenn magát a városég még akkor is, midőn a világsi katastrofának rémhíre a várba eljutott, ismerteti a vezérek utolsó napi parancsait, mint búdítták az örögeit a legvégső esotig, fölemlíti a sajtó befolyását az elcsüggedt kedélyek fellívelnyozására s több ily irányú czikkeit be is mutatja a „Komáromi lapok”-nak. De a buzdítság elhangza, a kard elveszté élet, a vár kapui, melyeket hiába vívott az ellen, október 3-án az ellenség előtt, — kinek békekötését Klapka elfogadta — a honvédek által nyitattak fel. — Eddig szól a könyv, érdekesen írva le a várban előfordult eseményeket, hadparancsnoki és városégi intézkedéseket.

o. (*Szamu Tamás*) szorgalmas fiatal író közelebb adta ki „*Csokonai életrajza*“ című munkáját, mely Csáthy debreczeni könyvtáránál jelent meg, díszes kiállításban. A könyvnek — mint írja az előszóban megjegyzi — nem czélja Csokonai korát festeni, hanem csak életrajzát adni. Szamos új, eddig ismeretlen adatot tartalmaz e munka, főleg a költő tanulói pályájának korából és Lillájával szott viszonyának történetéből, melyek a szorgalmas buvárólának elismerézt szavaztatnak az irodalom történetírója által. Elénken rajzolja a küzdelmet, mely a féltelen szenvedélyű ifju és a kollektum élet rideg szabályai, a nagyra törekvő tanuló s szükkeblő tanárai között folyt. Elkíséri a költőt vándor utain, melyeken csak a nyomorúsi kísérte, részt vesz tivornyáiban, melyek sirját ásták, élvezet ohez, hogy felszoajabson az elzüllött élet fölött. Mindenesetre érdekes munka, habár forma tekintetben hogy is fenn kívánivalókat.

(*Az 1856—8-ik évi országgyűlési törvény-czikkek*) igen csinos kiállításban jelentek meg *Engenberger F.* (most Hoffmann és Mohár) akadémiai könyvkereskedése kiadásában. Czészterű kis nyolczórát alak, tiszta nyomás, hibátlanság s helyes berendezés tüntetik ki e kiadást. Pl. a mit a többi kiadásokban nélkülözünk: itt minden egyes lap homlokán ki van téve az illető törvény száma és címe, mi a keresést nagyon megkönnyíti. A borítékat díszes arany körzetben Magyarország és társországainak czimere ékesíti. Ara izletes angol-vászon kötésben 2 ft.

(*A pénzügyi törvények és szabályok*) hivatalos kiadása 20 fizetben jelenik meg s kapható *Engenberger F.* könyvkereskedésben. Az eddig megjelent fizetek tartalma a következő: 1. Földadó, ára 30 kr. — 2. Házadó, ára 30 kr. — 3. Jövedelemadó, ára 30 kr. — 4. Személyes kereset adó, ára 20 kr. — 5. Szeszadó, ára 40 kr. — 6. Bor- és husadó, ára 30 kr. — 7. Söradó, ára 30 kr. — 8. Czukoradó, ára 30 kr. — 9. Sójövedék, ára 20 kr. — 10. Dolányjövédék, ára 30 kr. — 11. Lottojövédék, ára 20 kr. — 12. Bélyeg- és jogilleték, ára 1 ft. — 13. Pénzügyi szabályok, ára 60 kr. Ezeket kivül sajtó alatt vannak s közelebből megjelennek: 9. Határvám. — 13. Díjak. — 15. Felmézelés. — 16. Ut- és hidvám. 17. Bányailleték. 18. Postadíj. — 19. Uj táviratdíj.

(*Az erdélyi múzeum-egylett*) évkönyveinek ötödik kötetéből most jelent meg az első fizet. Szerkeszti *Brassai Sámuel*; bolti ára 1 ft. Tartalmat teszik: a *Szabó* Károly által Mike Sándor felett mondott emlékbeszéd; *Herman* Ottóttól a

Mezőség ismertetése természetrajzi, nevezetesen állattani szempontból tárgyalva. E kötetemény különösen a Hódos-vagy szarvastó és környéke loírásával foglalkozik, s körjázi ábra is van hozzá mellélve. Igen érdekes e fizet 3-ik közleménye: Az erdélyi közönyvtárak régi magyar könyveinek ismertetése. *Szabó* Károly e közleményeivel irodalmunk egyik nagyon érzott lézágát tölti be, könyveszetünkhöz, sőt hosszas tanulmányokon alapuló jegyzeteiben magához az irodalom történetéhez is oly adatokat nyújt, a melyek egerészről oddig ismeretlenek, másrészt felhasználatlanok voltak s mindkét esetben nélkülözhetetlenek. Ezzel egyuttal elhanyagolt könyveszetünkre is meg van vetve alapja. — A fizet ára 1 ft.

(*A Kisfaludy-Társaság alapítói*) értesítetnek, hogy az „Emlapok” új folyamából épen most jelent meg a II-ik kötet, mely az 1863, és 1864. évekro terjed, 28 nagy nyolczórát ivnyi tartalmal; de minthogy rövid idő alatt a III-ik kötet is megjelene, azonkivül több pártólú könyvilletmény is kikerül sajtó alól, ezekkel együtt fog szétküldöztni. A kik azonban e széküldést bevárni nem akarják, példányait *Engenberger* könyvkereskedéséből (a barátok terén) bármikor elvitethetik, mert a kötet már forgalomba van bocsátva, s bolti ára 2 ft. (Az első kötetét, mely szintén folyvást kapható, 1 ft 50 kr.)

(*Az örmény nemzet irodalomtörténetének kísérlete*) című munka I. fizete jelent meg közlelebről Pesten. A mechtaristák művei után *Neumann* Károly Frigyes írta, magyarra *Avéd* Jakob tanárjelölt fordítá. Bizományosa *Engenberger* Ferdinand pesti könyvkereskedése.

(*Nil Popov,*) a politikai tudományok s a történelem tanára a moszkvai egyetemen, kritikai művet adott ki ezen czim alatt: „*Szalay* László Magyarország történelme Árpádtól a pragmatika sanctióig.” Sz.-Pétervárott, 1868. Mint az Urházy György, m. akadémiai tagnak küldött példányon levő nehány sor mutatja, az író tud magyarul, mi különben orosz tanárok között nem ritkaság, a mennyiben a pétervári egyetem egy tanára, *Lamanszky* szintén foglalkozik magyar fordításokkal.

(*Tisz Miklós*) két szobrá: *Zrinyit* és *Verbőczyt* a napokban a kultuszminiszter meg fogja tekinteni — írja a „*Budap. Közl.*” Ezek gipszből már elkészülve a művész műhelyében ki vannak téve. Gyönyörű munka van rajtuk s a hasonlat — a két nagy ember legjobb képeivel összevetve — meglepő. A márvány a muzeműt lesz; de bronzoöntvény is tíz-tíz darabot rendelt meg a miniszter, melyek valóságilag egyes intézeteknek lesznek szánva.

Közüntézetek, egyletek.

(*Magyar tud. akademia.*) Május 10-kén matematikai és természettudományi osztályülés Horváth Cyrill t. tag elnökelealt. Az első értekezés: „*Előleges vegytani közlemények*“ czim alatt *Thán* Károly tartá, egyarájárúbb földfelezést mutatya be. Legelőbb elpanaszolja a magyar tudós helyzeteét, hogy milyen nehezen juthat önálló eredményhez. O maga járt egy vegytani földfelezéssel, hogy mikor már épen végre jutott volna, megelőzte a közléstétaliban egy német tudós. Most épen azért két olyan vegytani találmányát mutatja be, a melyek még nincsenek tökéletességre jutatva, de biztos uton halad a felé. Alapos értekezésést megéltenezték. Ez értekezés után *Szabó* József olvasott föl nehány pontot a természetudományi bizottság közelebbi ülésének jegyzőkönyvéből. Az első pont ismét Akin urra vonatkozott, s oly jelenetet idézett elő, minőt szeretnének az akademiából végre valahára kiküzöbbölnie látni. A jegyzőkönyvi pont így szól: „Felolvastattot Akin ur válasza a vele köztölt számadási megjegyzésekre. Akin ur további kiküldését bizonyos föltételekhez köti. A bizottság tehát, nem lévén azon helyzetben, hogy ezen föltételeket teljesítthesse, azonkivül, miután Akin ur a folyó év elejéről sajtó érdekelte (mint Szabó ur utóbb szólta mondá, egeszései szempontból) Pest-ről eltávovolt, s működését a physikai teremben megszüntette: a bizottság Akin ural a viszonyt 1869-re megszüntetni határozta, s csak a függő ügyeket fogja még vele elintézní.” Heves jelenet támadott. Toldy Ferencz élesen fölszólt Akin eljárása és a természetudományi bizottság elnézése ellen. Végül is azt határozták, hogy a physikai terem maradjon, s hogy van, még Akin helyébe új tudós vállalkozik fejlesztésére.

(*A történelmi társulat*) ma egy hete estét tartott havi ülésében gr. Mikó I. elnökölt; a fölvásások orát most egy jelentés nyitotta meg, melyet Toldy Ferencz tett a Torma-féle chronologiai naptráfól, és miután annak kiadását. Az ülés is kimondá, hogy nem adja ki. Ezután Radvanszky Béla mutatott be érdekes régi okmányokat. Az egyik — meglepő épségben — V. Istvánnak egy 1272-ben kelt transcriptiója, a másik pedig egy latin magánlevél, melynek tartalma ez: „*Bárcazy* János egri kanonok és Mátýás király személye mellett jegyző, atya testvéréhez, *Bárcazy* Istvánhoz. Kérem tekintetes uraságodat, hogy ha valami jó alkalom lenne, Kassa-ról Budára küldöne kormos almát, mivel azt az én uram, Mátýás király, nagyon szereti.” — Ezután *Thaly* Kálmán olvasott a *kurucz-világról*, nevezetesen B. Andrásy Istvánról. Végül pedig zárt ülés volt.

Egyház és iskola.

(*Zágrábban*) a káptalanak 11-én tartott ülésében *Haulik* bibornok-érsek halála következtében *Kralj* püspök egyhangulag vicariususá választottat.

(*A Magyarország kath. történetére*) kitüzendő pályadíj a sz. István társulat közgyűlésén hosszabb vita tárgya volt, melynek *Simor* ghpri-más azon kijelentéssel vetett véget, hogy a javasolt 200 arany-díj sajtójából 100 db. arannyal megtölti. Mi ezt így nem értjük. Ha a katolicusok történetéről Magyarország volna szó, azt értenők; de „*Magyarország* katolicus története” mi az?

(*Bámulatos paedagogiai bölcsesség.*) A „P. Napló”-ban olyan czikket olvastunk, mely a népiskolák teendőjének csupán azt tartja, hogy oktassák a gyermeket hittanra és számtanra, azonkivül fejleszték ki emlékezé- és előadó tehetőségét. A „Napló” czikkeitőre szerint a népnevelésnek egyedül czejlja ez. — Furcsaságot irni még ennél különbet is lehet; de kiadni egy három hasábra terjedő, mind ilyenekből álló czikket a P. Naplóban, vagy akárhol, — azt mi egyáltalában nem értjük.

(*Fölkérés.*) Ismételve fölkérem azon hit-rokonokat, kikhez a szátmári prot. nőnévelde javára gyűjtő ieket küldeni bátorokodtam, hogy azokat hozzáam bámi eredmény lett is a gyűjtésnek f. évi június 15-ig visszaküldeni sziveskedjenek. — *Vajai* Károly (Szatmáron).

Közlekedés.

(*Három pénzes magánvállalkozó*) apró gőzhajókat szándékozik építtetni, s azokon a közlekedést a testvérfővárosok valamennyi pontja, továbbá Tétény, Promontor, Soroksrák, Haraszt és Ó-Buda közt állandóan fenntartatni.

(*A kereskedelemi miniszter*) egy régi közhajtatásnak felel meg, midőn a Buda-pest közti Dunán a hajóvontatás megszüntetése tárgyában intézkedik. — Felhívja ugyanis s Pestvárosi hatóságot, hogy tegye magát érintkezésre a Buda fővárosi községgel és a kereskedelmi kamarával az iránt, hogy a lövontatás az említett folyamrészhosszában mi módon és mely időtől kezdve volna megszüntetendő. A tárgyalások eredményeiről június végeig Buda fővárossal együtleges jelentést terjeszzen fel.

MI UJSÁG?

(*Király ő Felsőge*) 12-kén Bécsbe utazott. Csak július végeére várják vissza.

(*Királyné ő Felsőge*) 11-én reggel kikocsizott a városerdőbe; ott hajnali három órakor lóraült és kevés kísérettel Gödöllőre lovagolt. — A budai palotát bezárták és ideg ideig zárva marad.

(*A hétfői udvari bálban.*) Clotilde főhgnő több magyar nővel magyar nyelven társalgott, s mindenki meg volt lepve, hogy mily tisztán és folyékonyan beszél.

(*Az országgyűlés mindkét házában*) 13-án olvasták a felirati javaslatokat. Már emelítettük, hogy a felsőház is külön feliratot készített. A képviselőházban négy javaslat nyujtatott be egyszerre, a kiküldött bizottságé, ezenkivül *Tisza* Kálmáné, *Simonyi* Ernőé és *Miletics* Szvetozáré. Nem kell nagy bölcsőség annak eltalálásához, hogy melyik lesz elfogadva.

(*A beregvaszi kerületben*) *Lónyay* Gábor választott meg egyhangulag képviselővé.

Legjobb párisi minták
női vaszon-készletekből,
mint:
ágyennő ingek, corsettek, nadrá-
gok, pongyola öltönyök, fésülő kö-
penyek stb. ajánl
Türsch F.-nél
Pesten, váci-utca 19-dik szám.
Összeállított menyasszonyi
készletek 400, — 600, — 800, — 3000
ftig mindég megszomlélhatók.
464 (3-8)

Különös figyelmeztetés
a szülék számára.
Gyakran felmerült eseteknél alkalmam lévén sajnos tapasztalni, miszerint „Gillisza csokoládé” név alatt ismert, kitudó hatású szelvényeket az élel-szer sajátomról vett minta szerinti utasítás mellett terjesztetik; van szerencsem a tisztelt közönséget ezenről figyelmeztetni, hogy valódi általam készített gillisza csokoládénak csak az ismerje el, melynél a mellékelt utasításon neven nem nyomtatva, hanem sajátke-züleg aláírva van, miat itt alább látható.
Egyébiránt legcélszerűbb a megrendeléseket közvetlenül nálam, vagy a könyvecskémben megnevezett, bizo-nymosoknál eszközölni. 455 (6-12)
Kapható Pesten: **Török József** és **Thallmayer** és tars uraknál.
Thallmayer József
gyógyszerész Tokajban.

A t. szülékhez!
Érdekelte bizonyítvány „Gillisza csoko-ládém” tekintetében. Szikszó, január 13-án 1869. Tekintetes érdemes ur! Uraságodnak bizonyosan jól fog esni a tudósítás, hogy „Gillisza csokoládéjának” hatása csodá-latos nagyszerű volt, is csakugyan sajnálatos volna, ha a tekintetes urnak titka időjártaival nem kerülne nyilvánosságra, mert dacára a vegyészeti nagybani előhaladásának az után-zót „Gillisza csokoládé” az önéhez képest semmi? Most tehát ismét felkérem ont ezen ide mellékelt pénzért számomra „Csokolá-dét” küldeni szíveskedjék. Mely kéresem mellett vagyok és maradok alázatos szolgálja
Nagy Mihály s. k.
Kapható Pesten: **Török József** és **Thall-mayer** és tarsa, nemkülönben könyvecskéim-ben jegyzett t. bizonyos uraknál, egy db 20 kr., nálam 6 darab 1 ftért. 440 (6-12)
Króczér Ágoston m. k.
gyógyszerész Tokajban.

Figyelmeztetés a szülöknek!
Alólt ajánlja a t. szülök figyelmébe ál-tala készített
gillisza csokoládét,
mely nemcsak biztos hatású által, de egy-szersmind kellemes ízű fogra felülmul minden illyenmü találmányt.
Ára 1 dbnak 15 kr. oszt. ért.
Nagyban megrendelők méltányos engedelményben részestülnek.
Sipőcz István.
446 (9-12) gyógyszerész Pécsétt.

Dr. GROSSMANN,
szem- és fülorvos
PESTEN,
József-tér, 11-ik szám alatt, Gross-féle házban.
Rendel. hétköznapokon dél-
előtti 11-1 és délután 3-4 óráig. —
Szegények számára ingyen minden va-sárnap délelőtti órákban. 480 (7-12)

LEFAUCHEUX

VADÁSZFEGYVEREK

nagy választékban, a legjobb rendszer szerint, szilárd puskaműves munka
saját készítmény
finom sodrony és damaszok csövekkel s csinos vésetekkel **60. 70. 80. 90. 100 egész 120 forintig,** továbbá
Lefaucheux vadászfegyverek,
a leghiresebb francia gyárakból **42. 45. 50. 60 egész 115 forintig;** mindennemű
csappantyus-fegyverek, mint

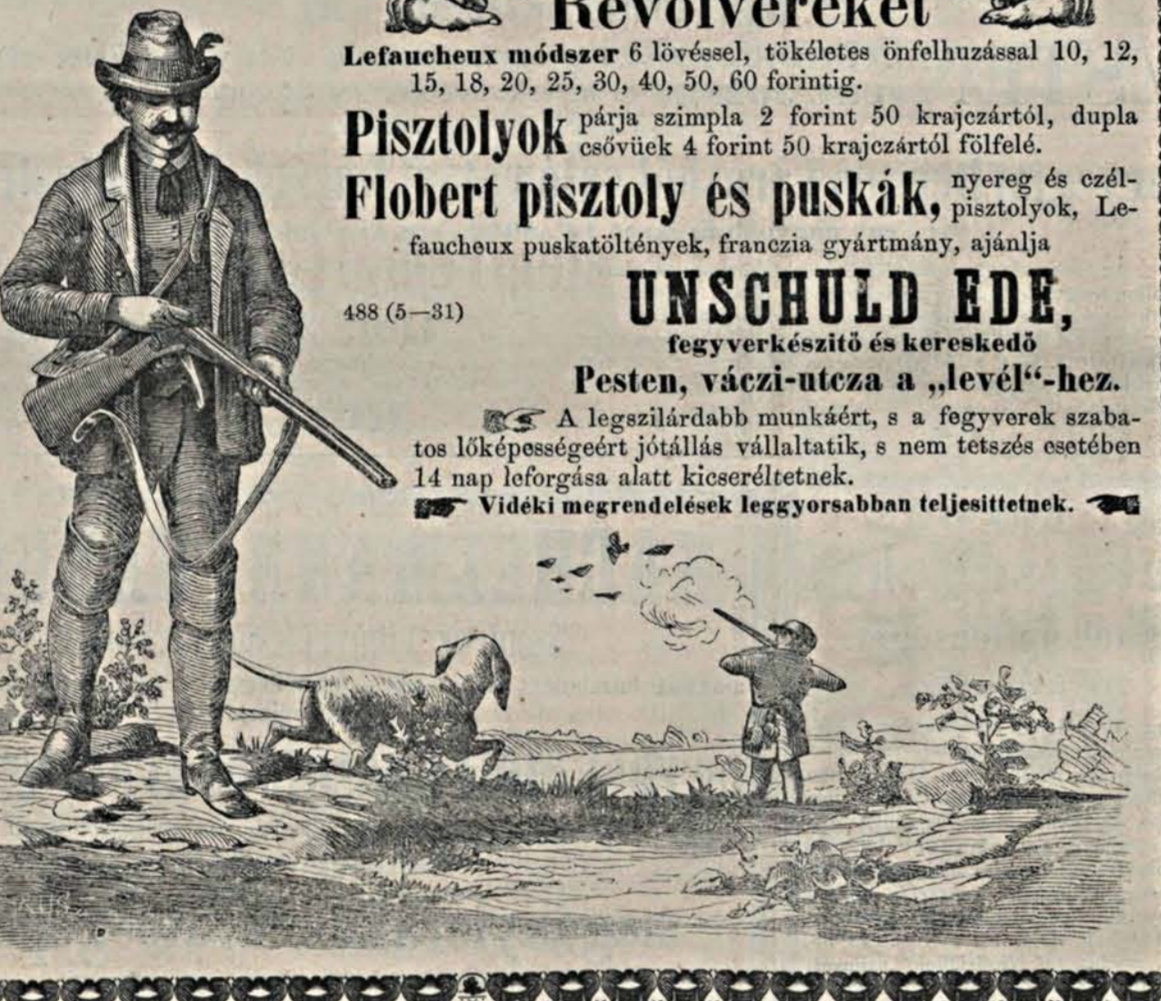
- Egy szimpla vadász-fegyver vascsővel . . . . . 7-10 ftig.
- Egy dupla fegyver vascsővel és patentesavarral keményen forrasztott . . . 15-18 „
- Egy dupla fegyver drótesővel (Rubans) lüttichi . . . . . 22-28 „
- Egy dupla fegyver, zsinór vagy finom damaszok csővel . . . . . 30-50 „

Revolvereket
Lefaucheux módszer 6 lövéssel, tökéletes önfelhúzással 10, 12, 15, 18, 20, 25, 30, 40, 50, 60 forintig.

Pisztolyok párja szimpla 2 forint 50 krajczártól, dupla csővűek 4 forint 50 krajczártól fölfelé.

Flobert pisztoly és puskák, pisztolyok, Lefaucheux puskatöltények, francia gyártmány, ajánlja

UNSCHULD EDE,
fegyverkészítő és kereskedő
Pesten, váci-utca a „levelé”-hez.
A legszilárdabb munkáért, s a fegyverek szabato-löképességeért jóállás vállaltatik, s nem tetszés esetében 14 nap leforgása alatt kicseréltetnek.
Vidéki megrendelések leggyorsabban teljesítetnek.

Az angol eredeti kiadásból már 200 ezer példány kelt el és eddigelé 8 nyelvre van fordítva.

A szerző saját kiadásában megjelent és Pesten az EGGENBERGER-féle könyvkereskedésben, valamint minden más könyvtárban is kapható:

A nemzőképesség és időelőtti csökkenésének okai

valamint oktatások annak tökéletes visszaállítására.

Mindazoknak ajánlja, kik mértékletes kikapcsolás, hitkos bűnök és ragály követ-kezményében szenvednek.

Azonkívül oktatások a házasság előjairól és kötelezettségeiről, valamint gyógyeljárás a közönségségi keptelenség és terméketlenség körül.

Irtá CURTIS J. L., gyakorló orvos Londonban.
Néhány ábrával.

Ára vászonba kötve 1 ft. Postán bérmentesen küldve 1 ft 10 kr.
Curtis könyvét „A nemzőképesség” öregek és fiatalnak kel-lene bírnia. Es egy kitudón érvoai munka, mely azon szomorú beteg-ségek gyógykezeléséről szól, melyek már annyi számos életboldogságot tet-tek tönkre.

Hatodik kiadás (magyar nyelven harmadik).

A nemi élet titkai s veszélyei.

Értekezések a nemzés és nemi be-tettségekről, az utóbbiak óv- és gyógy-módjairól. 457 (11-12)

Függelékkel a bujakári ragályzáról és Dr. Rod et, lyoni orvos

ragályelleni legbiztosb óv-szeréről,

a férfi és női ivarszerek bonczati ábrával.
Ára: 1 ujforint.

Postán megküldve 10 kral több; utánvétellel 40 kral több.

Megrendelhető szerzőtől következő czim alatt:

Dr. Eiber V. P.
Pesten, József-utca 66-ik számú saját házában.

Lotz A. és Társai

Ló-istálló teljes felszerelésit és egyes ló-istálló vasmunkákat
LOTZ A. és TÁRSAI-nál
Pesten, váci-töltés 403. sz.
886 (10-12)

hamaribban utasítást nyelhetnek. Ezen gyakorlati-tanomat is ajánljuk.

VELOCIPÉDEI

gymnasze velocipéde, vagyis gyakorló-tanodát

Menyasszonyi vaszon-készletek:
ágyennő, ingek, corsettek, szok-nyak, stb. vaszonműek.
Türsch F.-nél
Pesten, váci-utca 19-dik szám.
Összes árjegyzék bérmentve.
462 1/2 (8-8)

Legujabb
figyelemreméltó bizonyítvány.
Hoff Janos,
udvari szállító ur központi raktárának, Bécs, Kärntnerring 11-dik szám.
Bécs, 1869. márczius 7-én.
Kinek a következő tény talán csodálatraméltónak tetszene, mint-hogy egy évekig tartó nyavalának csaknem hihetetlennek tetsző orvos-lásárol szól, annak becsületemre bizonyitom, hogy a tény csakugyan ugy áll, mint én azt itt előadandom. 15 évig folytonos hasfolyásban szenvedtem, mihez még gyomorbag, étvágyhiány s később mellfájás is járultak. Használtam számtalan szereket, hogy láthatólag végnék eredő életemet meghosszabbíthassam, de mindez haszatlannak mutatkozott. Már is kö-zelgő halálatom titkolódás nélkül előre jövendőték. Ily nyomorban egy igen ügyes orvoshoz fordulván, ez nekem a Hoff-féle maláta-kivonat egészégi sör mint fő erősítőszert használatát, a Hoff-féle egészégi maláta csokoládénak és (mivel mellbajban is szenvedtem) a Hoff-féle maláta-mellczukorkák hozzávételével, ajánlotta. Hihetetlen volt az azonnal beállott siker; minden üveg maláta-kivonat, minden csésze maláta-csokoládé véretem szinte megváltoztatta, naponta erősödtem, étvágyam ismét megtért, elsoványodott testem s színem javult. A ki eddig már életem végét bekövetkeznj vélte, bámult, hogy engem 3 hét letolyta után ismét felülvüle látott. Én pedig megmentésemért Istennek hálat adván, minden betegeskedőnek használatul lelkiismeretesen ajánlom minden más erősítő szerek felett a Hoff-féle maláta-készítményeket.
Kérem egyzersmind, 18 üveg maláta-kivonatot, 2 font maláta-csoko-ládét és 10 katulya czukorkákat küldeni.
Koss Henrik,
m. gróf Batthyányi József ménes-igazgatója.
Az egyedül valódi Hoff-féle malátaléteg-egészégi sör valamint az egészégi maláta-csokoládé és maláta-czukorkák fő-
rakhelye egyedül: Bécs, Kärntnerring 11-ik szám. A ragjegyen **Johann Hoff** névönás.
Árak: Malátaléteg egészégi sör üveggel és csomagolással együtt: 6 üveg 3 ft. 70 kr., 13 üveg 7 ft., 28 üveg 14 ft., 58 üveg 27 ft. 30 kr., 120 üveg 55 ft. — Egészégi maláta-csokoládé 1. sz. 1 font 2 ft. 40 kr., 2. sz. 1 font 1 ft. 60 kr., 5 fonthoz 1/2 font, 10 fonthoz 1 1/2, ingyen ada-tik. — Maláta-csokoládépor csecsemőknek a hibázó csecstetj pótlékául 80 és 40 kr. — Maláta-mellczukorkák 60 és 30 kr. — Mind Bécsben foladva.
Kapható Pesten **Török József** gyógyszerész urnál, király-utca 7-ik szám. 506 (1-3)

Heckenast Gusztáv könyvkiadóhivatalában Pesten, (egyetem-utca 4-ik szám) megjelentek és minden hiteles könyvtárban is kaphatók:
Gróf Cziráky Antal.
A magyar közjog alapvonalai.
Szerző nyomán írta
Hegedüs Lajos.
Második bővített kiadás. 1869. (8-rét. 400 lap.) Fűzve 2 forint.

Kohn Philippe
dícséretesen ismert óra-gyáros
Dorothy-utca 2. sz.

ajánlja legkitudónb, jó és olcsó órákkal gaz-dagon ellátott raktárát. 3 évi irásbeli jóá-lás mellett.

- forintig.
- Ezüst henger órák 4 rubinra 10-11
  - » » arany foglalv. rugóra 12-13
  - » » kettős fődéllel 15-16
  - » » kristallüveggel 15, 16-17
  - » » horgonyórák 15 rubinra 15, 16-17
  - » » 15 » kettős fődéllel 19 20-22
  - » » angol horgonyórák kristallüveggel 19, 20-22-24
  - » » ugyanazok kettős fődéllel 24-26
  - » » val. remontoir kengyelnél felh. 28-32
  - » » ugyanaz kettős fődéllel 35, 38, 40-45
  - » » Arany órák 3. sz. horg. 15 rub. 36, 40, 45-50
  - » » ugyanaz kettős fődéllel 55, 58, 60-80
  - » » valódi remontoir kengyelnél felhuz. 70, 80, 90-100
  - » » valódi remontoir kettős fődéllel 100, 110, 120, 130-200
  - » » Arany hölgyórák (3. sz.) 20-22-24
  - » » henger 4-8 rubinra 25, 28-32
  - » » 8 rub. kett. fődél. 38, 42-45
  - » » horgonyórák 15 rub. kettős fődéllel 50, 55-60
  - » » val. remontoir kett. fődéllel 70, 80-100
  - » » h. órák zom. gyém. 60, 70, 80-100
  - » » Inga-órák hetenkinti felh. ft. 16, 20, 22-24
  - » » órai és félórai ütással 30-32
  - » » óra és negyedóránkénti ütással 50-55
  - » » Havi regulátorok 30-32
  - » » Ébresztő óra 6
  - » » Ezüstláncok 4 ft 50 kr., 5, 6, 6 ft. 50 kr., 7 ftig; legfinomabb francia alaknak 8 ft., 8 ft. 50 kr. 9, 10, 15 ftig; hosszunyaláncok 7 ft., 8 ft. 50 kr., 9, 10, 15 ftig.
  - » » Vidéki megrendelések a pénzösszeg elő-
leges beküldése vagy utánvét mellett, gyorsan és pontosan teljesítetnek.
  - » » Egy inga-óra pakolásért 1 ft. 50 kr.
  - » » Órák cserében is elfogadattanak.
  - » » Nem tetsző áru kicseréltetik.
  - » » Javítások legpontosabban és jutányos árrért teljesítetnek. 475 (7-12)

Friss
VETŐMAGVAK,
ugymint:

- Lóhere, valódi francia és magyar Inozerna.
- Lóhere, stajer várás.
- Réti here, fehér hollandi.
- Vadóc (Roigras), angol, francia, olasz, belöldi.
- Réti csibehúr (Spörgel).
- Baltaczim (Esparcette).
- Czukur- és takarmány-czeklarépa.
- Tarló-répa.
- Bükköny, mohar, nyári és ősz-repeze.
- Tavaszi-buza és rozs. 417 (11-13)
- Pohánka.
- Mezeli komacsin (Timotheusgras).
- Burnoffü (Pimpinella).
- Acakfa-magvak.
- Es mas magfajok.
- Olaj-pogácsa.
- Szappangyökér, vagdalt és őrlött.
- Gabona-zsakok és gyekények.
- Gép-olaj, legjobb minőségű.
- Disznósír, Szalonna és haj.
- Angol patent-kocsi- és gépköcsés.
- Fekete láböld viragokhoz.

Jó minőségben és jutányos áron kaphatók:
Halbauer G. János,
kereskedésben Pesten.
Raktár és irodája saját házában
Terézváros, Rombach-utca 7. szám a.

Nemzeti biztosító-társaság PESTEN.

492 (3-3)

A társaság kormányzata:

Gróf Nádasdy Lipót,
tisztelőtbeli elnök.

Gróf Forgách Antal,
elnök.

Pulszky Ferencz,
alelnök.

Választmányi tagok:

Festetics Béla gróf.
Grabovszky György.
Kern Vilmos.
Koppél L. M.

Mocsonyi Sándor.
Muráty Szilárd.
Nádasy György.
Novelly Antal.

Prileszky Tádé.
Röszner F. M.
Siráky Ede.
Szontagh Sámuel.

Igazgatóság:

Kern Leo.
Kiss Zsigmond.

Szacelláry D. György,
igazgatók.

Kohén Jakab.
Nyiri Lajos.

Ujvári Mór, vezérigazgató.

A nemzeti biztosító-társaság Pesten, mely 1.500.000 forint részvénytőkével alakult, melyből
egy millió oszt. ért. ft.

elhelyeztetett, s teljesen készpénzben befizettetik; f. é. május 1-én Magyarországon működését megkezdte.

Biztosításokat eszközöl:

a) **tűzkárok ellen:** lakházak és gazdasági épületek, mindennemű gyárak, és azok felszerelése, eszközök, bútorok, ruhák és ruhaneműk, árukészletek, házi állatok, mezei és gazdasági eszközök, mindennemű gazdasági és mezei-terményekre, ha azok tűz-villám-felrobbanás, vagy ezek következtében oltás vagy lerombolás által károsítottak;

b) **jégkárok ellen:** mindennemű mezei termények, szőlő-, dohány- és komló-ültetvényekre;

c) **szállítványi károk ellen vízen és szárazon:** gőz- vagy közönséges hajón, vasuton, vagy tengelyen szállított javakra.

A díjak határozottak és lehetőleg jutányosak.

A károk leggyorsabban felvételnek, és azok teljes értékének kifizetése haladéktalanul eszközöltetik.

Egyéb felvilágosítások legnagyobb készséggel nyújtanak az igazgatóságnál, nádor-utca 9-ik szám, 1-ső emelet, valamint az ügynökségeknél is.

MELLBAJOK.

Vauquelin, párisi gyógyszer- és vegyész Rue de Cléry, 31. sz. Páris.

balzsamos szörpje és czukorkái.

(Sirop et Pastilles balsamique de Mou de veau.)

E gyógyszereket régóta ismerik, dícsérik s Páris legelső orvosai ajánlják és rendelik a mellbetegségek és göcsiggyulladások gyógyításánál, minők a nátha, hurutár (grippe), számarhurut, rekedtség, makacs köhögés, hangtalanság stb. Ara egy üveg mellszörpnek 1 ft. 30 kr. Czukorkák nagyobb doboz 80 kr., kisebb 40 kr. 512 (2-6)

Pesten a magyarországi főraktárban **TÖRÖK JÓZSEF** gyógyszerárban, király-utca 7. sz.

Heckenast Gusztáv könyvkiadó-hivatalában Pesten (egyetem-utca 4-ik szám) megjelent tek és minden híteles könyvúrusnál kaphatók:

A Bach-korszak adomáiban.
Összegyűjté egy Bach-huszar.

(Nyolczadrét. VIII. 200 lap.) Füzve 80 krajczár.

Kiadó-tulajdonos Heckenast Gusztáv. — Nyomatott saját nyomdájában Pesten 1869 (egyetem-utca 4-ik szám alatt).

Heckenast Gusztáv könyvkiadó-hivatalában Pesten (egyetem-utca 4. sz.) megjelent és minden könyvúrusnál kapható:

**Magyarország történetének
kézikönyve.**

Prai, Katona, Engel, Fessler, Horváth, Szalay, Bartal, Szabó Károly,
Ipolyi Arnold, gróf Teleki József stb. nagy művei nyomán

KERÉKGYÁRTÓ ÁRPÁD,

magyar királyi egyetemi tanár által.

I. rész. A magyarok beköltözésé-
től III. Endre király haláláig.
889—1301. (VII. és 168 lap,
8-rét, füzve 80 kr.
II. rész. III. Endre király halálától
a mohácsi csatáig. 1301—1526.
(VII. és 198 lap, nyolczadrét,
füzve 80 kr.
III. rész. I. Leopold kir. székfog-
lalásától a szatmári békéig.
1657—1711.
V. rész. A szatmári békétől II. József császár haláláig. 1711—1790.

Kiadó-tulajdonos Heckenast Gusztáv. — Nyomatott saját nyomdájában Pesten 1869 (egyetem-utca 4-ik szám alatt).

Pest, május 23-án 1869.

Előfizetési feltételek: a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: Egész évre 10 ft. — Fél évre 5 ft.

Csupan Vasárnapi Ujság: Egész évre 6 ft. — Fél évre 3 ft. — Csupan Politikai Ujdonságok: Egész évre 5 ft. — Fél évre 2 ft. 50 kr.

Hirdetési díjak, a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságokk: Egy négyezer hasábotott petit sor vagy annak helye egyszeri igtatásnál 10 krba, háromsori vagy többszöri igtatásnál csak 7 krba számítottatik. — Kiadó-hivatalunk számára hirdetményeket elfogad Bécsben: Oppellik Alajos, Wollzeile Nro. 22. és Haasenstein és Vogler Wollzeile Nro. 9. — Bélyeg-díj külön minden igtatás után 30 krajczár.

Lator Gábor.

(1824—1869.)

Az 1869. ápril 20-kára egybehívott képviselőházban mindenik párt azon jelesei közül, kiket a múlt országgyűlés alatt örömmel szemléltünk a törvényhozás padjain, számosan hiányzanak. Némelyeket saját akarattuk birt visszavonulásra; legtöbben a pártok összeütközésének s ellenpártjaik győzelmének lettek áldozatai. A haza szolgálatából nem léptek ki s más téren pótolják, a mit itt, akarva vagy akaratlanul, elmulasztanak.

Egy pár üres helyet azonban — a halál vágott. A veszteség itt fájdalmasabb, mert örökös és visszahozhatlan. Ily hiány az, melyet Ugocea egyik kerülete jeles képviselőjének, Lator Gábornak halála után éreztünk. Férfias arca hű mására, melyet ezennel, emlékezte megújításul olvasóinknak is bemutatunk, nem nézhetünk sohaj nélkül; s mind, a kik ismerék nemes jellemét, önzetlen hazafiságát és széles ismereteit: fájdalommal fogják tekinteni e tiszta, nyugodt arcvonásokat, keveselni fogják azt a rövid 44 évet, mennyit neki engedett a végzet. Ő pedig e kevés idő alatt is sokat munkált, sokat tett, sokat használt. Multis ille bonis flebilis occidit...

1824. év ápril 21-én született Szöllös-Végárdon, Ugocsa-megyében. Atyja Lator Imre, anyja Balog Mária, gondos házi nevelés után a vidéki tanodáknak már akkor is mintaképébe, a máramaros-szigeti hely. hitv. lyeumba küldék. Az osztályában is mindig első ifju magasra repülő szellemének már itt is sok jelét adá. Az ő szépirodalmi művei, bár tulajdonképp csak kísérletek még, indították meg az 1843-ban alakult olvasó-szövetség-egylet irodalmi munkásságát, s a jellege: „Simulni a kor józan szelleméhez” — úgy látszik, határozott befolyással volt irányára. Beszéde, melyet az első magyar földgömb felmutatásakor tartott, már ez irányt világosan jelzé.

1845-ben tette le az ügyvédi vizsgát,

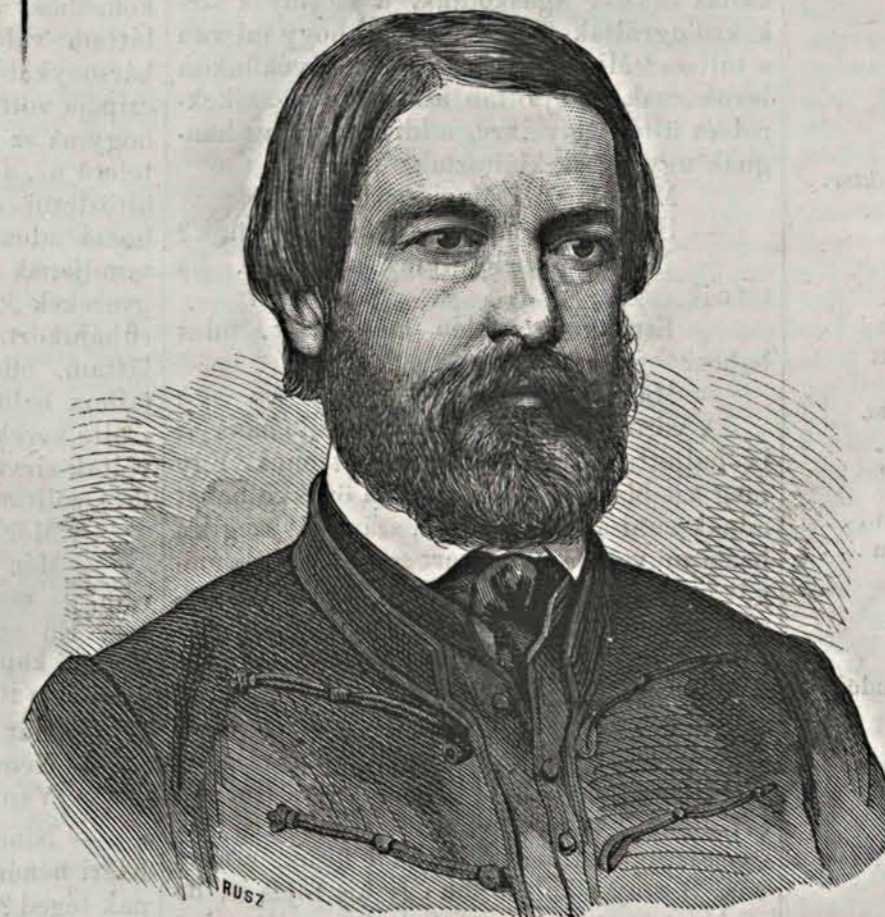
miután a juratus éveket Pozsonyban tölté el, oly sikerrel, minőt várni méltán lehetett. Azon fátylászmenet alkalmával, melylyel Wesselényi Miklós iránti tiszteletét mutatta ki az ifjuság, ő volt a szónok, s az akkori szenvedélyes hang közepett benső gyönyörrel olvashatjuk az érzelmek árjának felszínére emelkedni képes ifju higgadt szónoklatát. Ilyen volt ő utóbb is, a reform-eszmék előharczosaként tiszteltetve, hol páratlan népszerűsége tett szert, megyéjében; ilyen maradt egész éltében. Lángoló hazafiság, nem

védelmi bizottmányának tollvivőjét látjuk; majd pár hónapi bujdosás után visszatért családjá körébe, elfojtva keblében a bánatot a közös anya gyásza felett.

Tett ott, hol tenni lehetett. E korban, midőn a tevékenység majd minden tere el volt zárva a hazafiságtól, fordult figyelme az egyházi tere, s úgy 1849-ben, mint 1855-ben egyházmegyei tanácsbíróvá választván, páratlan buzgalommal áldozta idejét egyházának. 1860-ban ő is katonai bíróság elé idézték a patens-ügy miatt, s még ugyanazon évben felé fordult a közbizalom, a segéd-gondnoki díszes székre emelni őt. Ő, mert „nevek villámhárítója” volt szükség, visszavonult, s az így megválasztott gr Teleki Sándort az ő példátlan szerénysége, ragyogó szónoklattal igtatta be székébe.

A megye 1860. decz. 19-én egyhangulag első alispánná választotta. A verőfényes napok azonban hamar elmultak, s ismét visszavonult családi körébe. De azért ezentuli élete is inkább nyilvánosnak, mint elvonultnak volt nevezhető, mert a bizalom és népszerűség seregestől vezérlé hozzá azokat, kiknek tanácsra utbaigazításra volt szükségük, s a laka előtt elhaladó idegen könnyen azt gondolható vala a megyeházának.

Egyhangulag választott meg az 1869. s-i országgyűlésre is képviselőül. Hazafias érzelmei, melyek ovatosággal párosultak, a Deák Ferencz zászlója alá vonák. Itt is maradt meg mindvégig, bár megtartva önállóságát a pártfegyelem fölött. Konferenciákban, osztályok-

LATOR GÁBOR.

üres frázisok közé burkolva, hanem a józan tapasztalás higgadságával mérsékelve.

Az 1848-diki események őt is magokkal ragadák. 1849. májusáig mint önkényes közelegény szolgált az erdélyi hadseregben. A dézsi futás után, mint a Szatmár, Máramaros, Bereg, Ugocsa és Közép-Szolnok megyék

ban gyakran szólott, határozott nyíltsággal, az erős meggyőződés hangján, pártja nézetei ellen is, ha kelle; s nem egyszer szavazott nyilvánosan is máskép. A nyilvános ülésekben ritkán, de mindig a tárgyhoz és tárgyról beszélt, annál többet dolgozott a bizottságokban és osztályokban. Így vívta ki